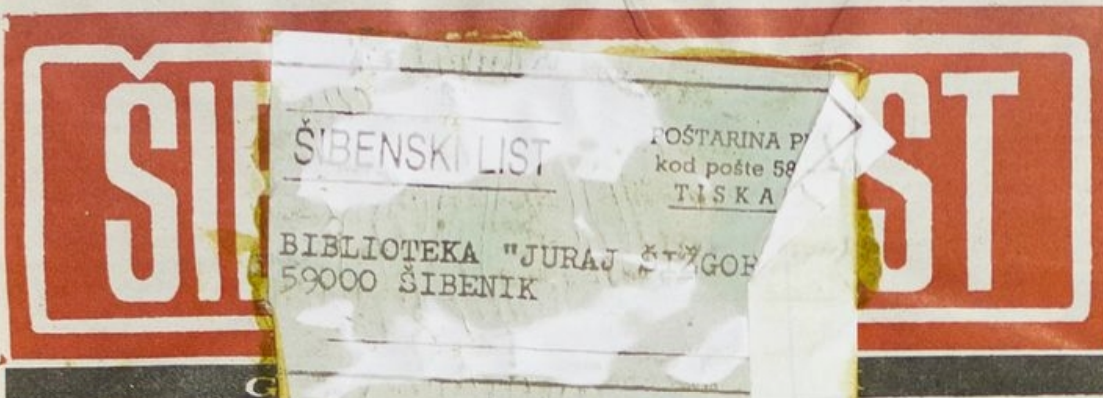
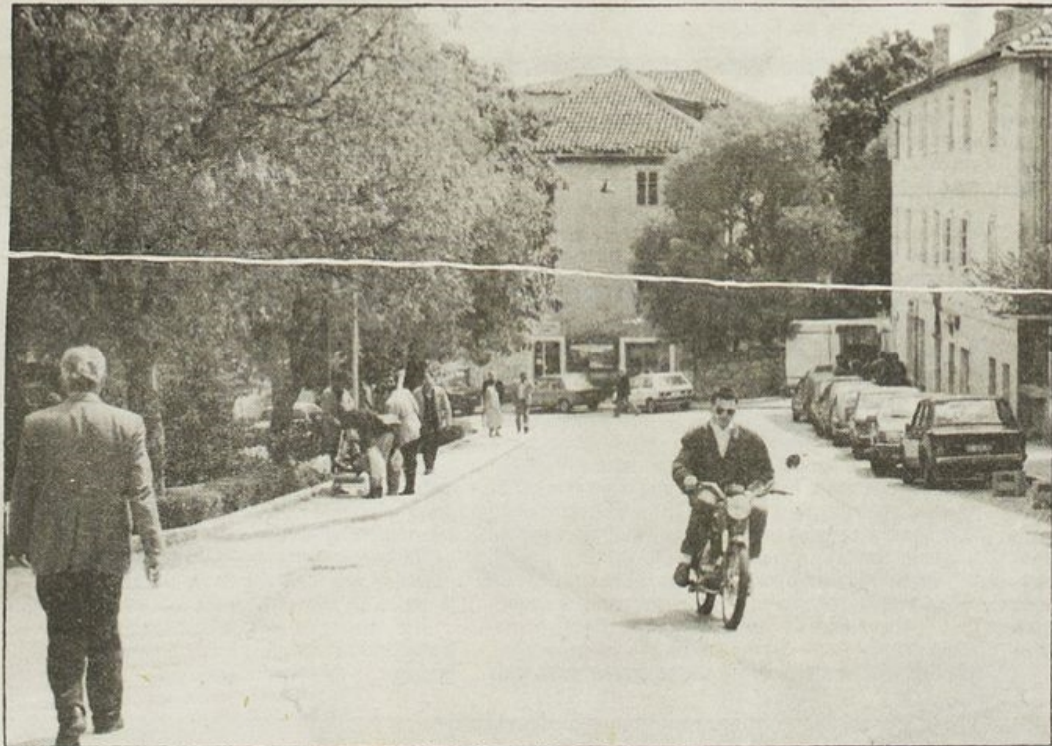

JOSIP JURAS, MINISTAR

GOD. XXX.
BROJ 1478IZDAVAČ: INFORMATIVNO-CENTAR
Šibenik, 18. travnja 1992.CIJENA
20 HRDTKO I KAKO ŽIVI
NA OKUPIRANOM
DIJELU
DRNIŠKE OPĆINE?
TRENUTAK SADAŠNJI

Kakvo je danas stanje u Drnišu i okupiranim selima? Što im daje »mesna komanda grada«? Što rade i gdje su »ugledni« drniški Srbi? Da li je moguć suživot? Kada, kako i kamo će se vratiti Drnišani? Pripreme za povratak i obnovu su u tijeku. Vratit ćemo se uskoro, jer to je naša zemlja, tamo su naši opustošeni i razrušeni domovi, poruka je čelnih ljudi drniške općine, a manipulacija s općinskim granicama neće biti. Sabor ih je prije četrdeset godina odredio i jedino ih on može mijenjati!

Stranice 6. i 7.

promociju gospodina, od sada, ministra Juras, nego ravnopravno uključivanje Šibenika i njemu pripadajuće subregije kao jednog od stupova nosača nove Hrvatske.

Cesto smo o tome pisali i govorili da je Šibenik bio žrtvom međusobnih obračuna raznih autonomaskih i unitarističkih političkih opcija. Prvi demokratski izbori u ovaj nametnuti nam rat pokazali su istinske težnje i spremnost da se one i ostvare, pučanstva ovoga kraja i samog Šibenika. Osim toga, prirodni resursi i cjelovitost ovoga dijela Lijepa Naše, od Kornata do Dinare, svakoga tko logički misli, navodi na potrebu višeg stupnja vrednovanja i razvoja.

Nazočnost u Vladi nikako nije privilegija, nego pravi način da se na pravom mjestu i u pravo vrijeme iznose problemi i kreira globalna politika razvoja naše države i u skladu i sklopu s njom sadašnje subregije, a buduće županije Šibenik.

Sudbina Hrvatske dobrim se dijelom rješavala i rješava na ovom području pa uloga i doprinos Šibenika ne može više biti drugorazredna.

Ako su ovo argumenti, a vjerujemo da jesu, za angažman predsjednika šibenske vlade u Vladi Republike Hrvatske onda je to i svojevrsna promocija ambicija Šibenika u novoj hrvatskoj politici.

— Resor Ministarstva socijalne skrbi, rada i obitelji u ovim vremenima je, nema sumnje, uz obranu zemlje u prvom planu. Socijalni status najvećeg dijela pučanstva je vrlo blizu totalnog siromaštva, koje još drammatizira sve veći broj izbjeglica i prognanika. Hrvatska se praktički pretvorila u ogromno prihvatilište onih koji su ostali bez svega, samo ih nada i ljubav prema Hrvatskoj nije napustila. Sukladno tomu, rad i zapošljavanje su blokirani pa su uz kolone izbjeglica i sve veće kolone nezaposlenih. Ovdje se potvrđuje ona narodna, da zlo nikad ne dolazi samo.

Obnova zemlje i povratak prognanika neraskidivo su vezani za probleme ovoga ministarstva pa onda time i planiranje razvoja proizlazi iz uspješnosti savladavanja postojećih nevolja.

Nemoguće je bilo režirati ovakav sklop teških okolnosti u kojima gospodin Josip Juras stupa na ministarsku funkciju, ali ni uvjeti iz kojih dolazi nisu bili ništa lakši. Nadajmo se da će iskustvo stečeno kroz teške dane rata i želja za afirmacijom Šibenika u slobodnoj Hrvatskoj, biti dovoljan izvor energije i mudrosti u obnašanju ministarske funkcije.

Poželimo mu stoga sreću i uspjeh na dobrobit Šibenika i domovine nam Hrvatske.

Ivan BURIĆ

USKRSNA
PROMIŠLJANJA
U ŽARIŠTU

Uskrs je pobjeda dobra nad zlim, života nad smrću i božanskog u čovjeku nad satanskim silama. Sva ljudska promišljanja i prije i poslije Krista usmjerena su u tom pravcu, samo što ljudi postaju toga svjesniji u situaciji kada se nadu naspram mračnih sila smrti. Hoće li Uskrs 1992. biti u znaku konačnog sloma bezglave avari i prostora gdje živi napačeni i poput Krista mučeni hrvatski narod?

Stranica 2.

Sretan Uskrs!

GRADEVINARSTVO

HOĆE LI »LAVČEVIĆ« DJELOMIČNO RIJEŠITI STATUS PROGNANIKA?

Stranica 5.

MILAN ĐUKIĆ BORAVIO U ŠIBENIKU

STVARATI PRAVNU DRŽAVU

U cijelosti gledano, iako je Šibenik u neposrednoj ratnoj zoni, a na nekim se dijelovima općine ratuje već mjesecima, uspjeli smo u najvećoj mjeri sačuvati imovinu Srba i svih ostalih građana Republike Hrvatske. S obzirom na to da na području općine Šibenik građani srpske nacionalnosti posjeduju oko 5 tisuća kuća, dosadašnja miniranja i podmetanja požara u tolikom broju objekata su zane-mariva. To su minulo četvrtku Milanu Đukiću, predstojniku Ureda Vlade Republike Hrvatske za međunarodne odnose istaknuli članici šibenske općine i zastupnici u Vladi Republike Hrvatske na sastanku u Šibeniku, kojemu su, uz predsjednika Skupštine općine Šibenik mr. Paška Bubala i predsjednika općinskog ogranka HDZ-a, bili nazočni i Semira Škugor, tajnica Skupštine općine, dr. Boris Kale, sekretar općinskog Sekretarijata za opću upravu, Zdravko Stančić, sekretar općinskog Sekretarijata za narodnu obranu, te načelnik Policijske uprave u Šibeniku Nikola Vukošić i Petar Pašić, povjerenik Vlade Republike Hrvatske za općinu Knin. Milan Đukić zajedno sa suradnicima razgovarao je s općinskim članicama o etničkoj strukturi općine Šibenik, stupnju djelotvornosti pravne države na ovom području, te problemima vezanim za progone građane Republike Hrvatske. Milana Đukića posebno je zanimalo stupanj provedbe

Zakona o nacionalnim manjinama i razmišljanja općinskih članica o zajedničkom životu Hrvata sa Srbima koji Hrvatsku smatraju svojom domovinom.

Bolje nego u drugim sredinama

Mr. Paško Bubalo upoznao je Milana Đukića s razvojem krize u međunarodnim odnosima na području općine, što je s vremenom preraslo u otvoreni rat u kojemu se još uvijek nalazi. Velikosrpsku politiku — rekao je Paško Bubalo, prihvatili su stanovnici na selu, gdje je SDS odigrao veliku ulogu. Naglašavajući da je ta srpska stranka, koja je otvoreno pozivala na pobunu protiv Hrvatske nastala upravo u Šibeniku i vikendici dr. Jovana Raškovića. Bubalo je rekao da SDS u samom Šibeniku nije odigrao znatnu ulogu. Srbi starosjedioci iz grada osudili su politiku agresije prema Hrvatskoj, ali se na selu, posebice u zaleđu Skradina gdje je bio podjednak broj stanovnika obaju naroda, nikako nije mogao pronaći zajednički jezik. Kasnije su tu pale i prve žrtve, «a sada su hrvatske kuće u svim okupiranim selima spaljene, pa i sam Skradin, povijesni hrvatski gradić je bombardiran i oštećen. Na tomu području trebat će dosta vremena i truda da se zajednički život normalizira» — mišljenje je Paška Bubala. Bilo je sukoba, podmetanja eksploziva, ali daleko manje nego li

u drugim sredinama. Hrvati su ogorčeni, prognani i ostavljeni bez ica. Razumljiv je njihov bijes, ali nitko u organima vlasti ne može opravdati paljevinu i uništavanje srpske, niti bilo čije imovine — rekli su općinski članici Milanu Đukiću. Spomenuto je i da su iz Šibenika iseljavali Srbi, ali to su ljudi koji su ovdje došli u godinama poslije drugog svjetskog rata. Mr. Božo Erlić govorio je o učešću Srba s područja Šibenika u obrani Hrvatske. Mnogi su se odazvali na poziv u Hrvatsku vojsku, shvaćajući da brane vlastiti prag. Govoreći o strukturi zaposlenih, Božo Erlić je naglasio da je sada za Srbe nepovoljnija, ali je prije izbijanja rata bila nerealna i neproporcionalna. «Niti jedan Srbin nije dobio otkaz zbog svoje narodnosti» — rečeno je, «već stoga što nisu dolazili na posao». Semira Škugor, tajnica Skupštine općine Šibenik, govorila je o gorčini, bijesu i jađu 12 tisuća prognanih, koliko ih je smješteno na području općine. «Hrvati se nemaju gdje vratiti» — rekla je Škugor, i smatra da će povratak biti teži nego što se misli. Sličnog je mišljenja bio i načelnik Policijske uprave u Šibeniku Nikola Vukošić, i govorio o tragičnim prizorima spaljenih hrvatskih, a nedirnutih srpskih kuća. «Šibenik bi trebao biti primjer svim ostalim sredinama u Hrvatskoj na dosadašnjem radu u rješavanju međunarodnih sukoba. U Šibeniku i Hrvati i Srbi žive jednako,

s istim pravima» — govorio je Petar Pašić. Prema njegovim riječima, dio Srba bez ikakve je potrebe napustio Šibenik. Kako će se oni vratiti i pogledati u oči ljudima s kojima su živjeli? — pita se Pašić.

Kazniti zločince i ideologe

Odgovorio je Milan Đukić i rekao da je zadatak i Hrvata i Srba da prepušte srcima da to nose, ali i da zločinci trebaju odgovarati. Srbi, istaknuo je Đukić, trebaju odbiti dvije teze — tezu oprosta od strane hrvatskog naroda, ali i tezu kolektivne odgovornosti Srba. Nitko nema pravo na oprost, zločinci sa koje strane bili, trebaju odgovarati. Treba imati povjerenja u legalne i legitime organe vlasti Republike Hrvatske — policiju, tužilaštvo i sudstvo. Ne smijemo, međutim, dozvoliti razmišljanja da će ljudi nestajati, «da će ih gutati noć». Bit će potrebno mnogo razgovora, razjašnjenja. Ne smijemo se opterećivati unaprijed niti s povratkom Srba. Zločinci će odgovarati, svatko tko se bude vratio bit će provjeren. Ako nisu zločinci, to kako će živjeti s ljudima od kojih su otišli, bit će njihov problem — izjavio je Đukić. Osudivši prijavu agresije na Hrvatsku, Milan Đukić je rekao da bi bilo suludo spomenuti bilo koje ime za zločin, a da se ispred svih ne stave ideolozi, te in-

telektualne ubojice koje moraju odgovarati ispred Srba i suda pravde. Usporedo s ciljem velikosrba za pripajanjem što većeg dijela Bosanske krajine, Đukić je rekao i da dr. Rašković ima novi zadatak: uzbuditi Srbe u gradovima. Hrvati međutim, nisu na to reagirali, napomenuo je, a nitko nije reagirao niti na izjave nekih hrvatskih političara da je s Raškovićem potrebno razgovarati, kao i da se SDS-ovci zastupnici vrata u Sabor. Dosta je grešaka uradilo i hrvatsko vrhovništvo, naglasio je Đukić, jer je moglo utjecati na one koji su stvarali umjetna žarišta sukoba. Trebalo je reagirati u početku, prema povjerenicima koji su bunili Srbe. U nastavku razgovora, Milan Đukić izrazio je zadovoljstvo što su politička klima i razmišljanja članica općine Šibenik usmjereni na protiv zločina i revanšizma, pa i u slučajevima kada se nešto mora shvatiti, ali ne i odobriti. Đukić je govorio i o povratku prognanih Hrvata u Bećranju i tzv. krajinu i naglasio da se Srbi vraćaju na područja gdje pravna država djeluje, za razliku od Hrvata, koji idu na prostore gdje neće biti pravnog režima hrvatske države. To je velik rasporak, rekao je Đukić, ali ćemo samo sa strpljenjem i inzistiranjem na pravnoj državi moći stvoriti demokratsko društvo i dobiti bitku za socijalni i ekonomski preporod svih građana Hrvatske.

B. PERIŠA

USKRSNA PROMIŠLJANJA
U ŽARIŠTU

Uskrs je pobjeda dobra nad zlim, života nad smrću i božanskog u čovjeku nad sotonskim silama. Sva ljudska promišljanja i prije i poslije Krista zapravo su usmjerena u tom pravcu, samo što ljudi postaju toga svjesniji u situaciji kada se nadu naspram mračnih sila smrti. Hoće li Uskrs 1992. biti u znaku konačnog sloma bezglave aveti na prostorima gdje živi napačeni i poput Krista mučeni hrvatski narod?

Rat ulazi u novu fazu ne samo glede prostora na kojem se vodi nego i odnosa snaga i pozicija u svijetu. Vojska bez države i njena komanda ne mogu više gajiti nikakve iluzije o podrškama kod vodeće svjetske sile SAD i Ujedinjenih naroda. Očito da će ih ta situacija natjerati da sve karte bace na stol, oni više ne mogu kalkulirati, nema tu više prostora za diplomaciju. Na sceni je gola sila lišena svakoga razuma, ne samo mi nego i svijet se suočio s armijama bivšeg socijalizma kao najstrašnijim ostatkom bezumlja.

Dok je svijet demokracije stvarao i gradio blagostanje, dotle su pobjesnile staljinističke diktature tjerale nesretene narode srednje i istočne Europe da na rubu egzistencije stvaraju nevidene armade, koje ih sada poput aždaje stežu i sputavaju na putu prema normalnom svijetu demokracije. Naša nevolja je u tome što smo se našli u dvostrukom obrtu za razliku od, na primjer, Mađara, Čeha, Poljaka... Oni su na putu ka demokraciji suočeni sa ostacima socijalističke države, a mi uz to još i s velikosrpskim okupatorom koji želi, upravo koristeći se armijom održati druge narode pod okupacijom.

Upravo je nevjerovatno s kolikom drskošću i tvrdoglavošću Miloševićeva Srbija srlja u opći rat, a toga se odriču svi pa čak i Rusija jer zna da je Crvena armija prošlost a ne budućnost te velike i mnogoljudne zemlje.

Ponekad se ima osjećaj da je svijet ostao zbunjen i nije dovoljno shvaćao toliku koncentraciju zla na području koje kontrolira ili pokušava kontrolirati jugoarmija. To najbolje potvrđuju i različita gledanja na ovaj krvavi rat — od «nemira u Jugoslaviji», preko «lokalnih etničkih sukoba», «ratu između Srba i Hrvata», do konačno shvaćenog osvajačkog rata Srbije. On je to bio od početka i ne samo to, nego je bio dugo i brižno pripreman. Tek

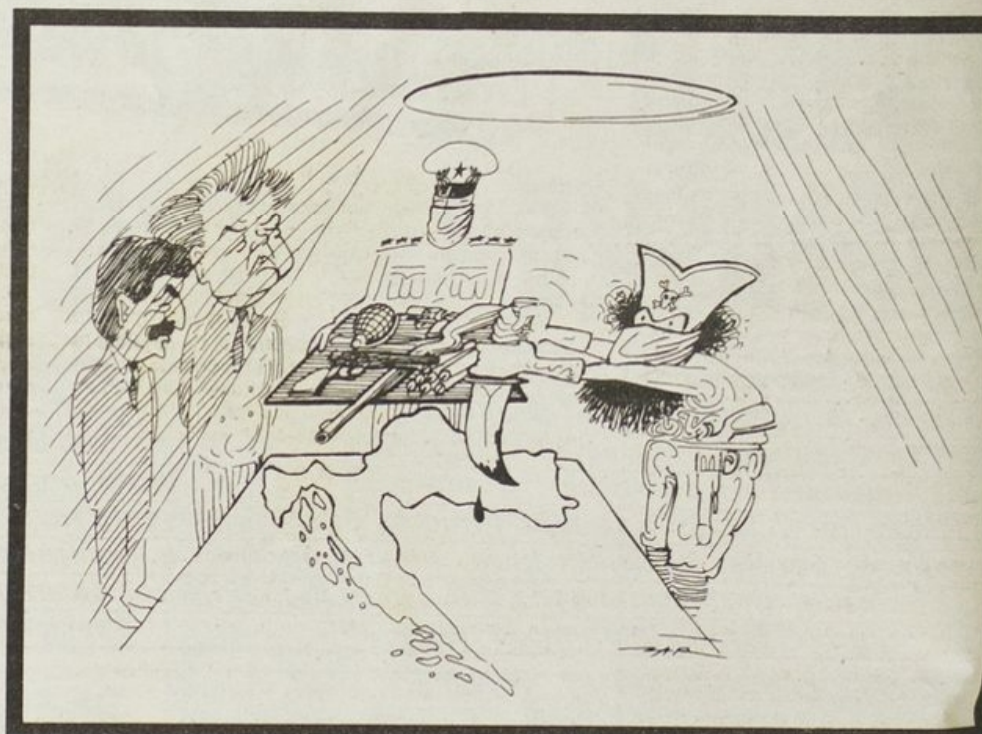
Sada se jasno vidi besmislenost postojanja «armije» koja nema državu. — U Hrvatskoj i Herceg-Bosni joj nije mjesto, a u Srbiji ionako nije potrebna jer nju nitko ne napada. Rješenje nije dakle u nikakvom seljenju ili «izmeštanju» bivše JA, nego u njenom rasformiranju, neutralizaciji ili uništenju. Ona je poput lešine koja smrdi, a nema se gdje zakopati. Nju treba zakopati u njenom zavičaju, a zna se gdje je to

sada kada se genocid vrši i nad Muslimanima, kad velikosrbi ne poštuju čak ni službene stavove SAD, naši susjedi i Europa uviđaju da nema rješenja ovih muka bez službene denominacije Jugoslavije i stavljanja pod kontrolu njene moćne armade kojom se obilato koristi Srbija.

Zar je trebalo toliko krvi na ovim prostorima da svijet vidi ono što je nemoguće ne vidjeti?

Kao što se mijenjaju faze rata, tako Srbija izgleda mijenja i zadane karte velike Srbije. Odustala je ili bolje rečeno bila prisiljena odustati od linije Virovitica — Karlovac — Karlobag, kao zapadne granice. Sada je ta granica Neretva s težnjom da se preko Bosne izravno veže Srbija sa takozvanom «republikom srpska krajina» i tako pomoću tog mača zabodenog u trbuh Hrvatske nastavi s njenim rastakanjem.

Iako je neprijatelj uspio zauzeti dio srednje Dalmacije (u zaleđu Šibenika i gotovo čitavo zaleđe Zadra), morao je odustati od nakane da zauzme Dalmaciju. U sprečavanju ove namjere neprijatelja Šibenik ima presudnu ulogu pa bi se slobodno moglo kazati da je «memorandum» Srbija pala i pred šibenskim bedemom. Uostalom nisu Srbi jedini osvajači kojima se to dogodilo. Hoće li naš veliki prijatelj grad Livno, Tomislavgrad i Neum biti presudni i u napuštanju «rezervne koncepcije» jedinih osvajača u već davno uljuđenoj Europi?

Ima li, osim simbolike, i povijesne pouke u imenima gradova koji stadoše na put držniku? Krešimir i Tomislav imena su iz naše povijesti koja sama po sebi dosta kazivaju.

Dobar dio snaga UNPROFOR-a pristigao je i sva-kodneвно pristize na utvrđena područja, no njihova na-zočnost se premalo osjeća. Očekivali smo paralelno s tim procesom i povlačenje jugoslovenske i četnika, ali umjesto toga oni nas neprestanim provokacijama pa i otvorenim napadima upozoravaju da su tu i da neće tako lako otići. Gdje oni zapravo i mogu otići, pitanje je sada kad je Herceg-Bosna priznata kao samostalna država kao i Hrvatska? Sada se jasno vidi besmislenost postojanja «armije» koja nema državu. — U Hrvatskoj i Herceg-Bosni nije joj mjesto, a u Srbiji ionako nije potrebna jer nju nitko ne napada. Rješenje nije dakle u nikakvom seljenju ili «izmeštanju» bivše JA, nego u njenom rasformiranju, neutralizaciji ili uništenju. Ona je poput lešine koja smrdi i nema se gdje zakopati. Nju treba zakopati u njenom zavičaju, a zna se gdje je to.

Prema informacijama s područja takozvane RSK tamo se obilato vrše pripreme za funkcioniranje te tvorevine u uvjetima koje donose plave kagice. Osim već poznate transformacije četnika i dijela JA u miliciju krajine, sada se radi na stvaranju takozvane srpske nacionalne

garde. Ona bi kako kažu njeni tvorci bila garant sigurnosti i stavila bi se u funkciju u slučaju velikih opasnosti kao što su opći napad na «narod krajine» ili, nedajbože, elementarne nepogode.

Nema sumnje, zgodni razlozi za postojanje nacionalne garde, uostalom kakva bi to bila država izrasla iz ratnih vrijednosti bez garde kao ratnog trojeva?

Naravno da nitko pametan ove razloge ne uzima ozbiljno, ali ozbiljna je činjenica da je ta krvoločna i do zuba naoružana neman ta, bez obzira na to kako se zvala i kako će se zvati. Sve ovo skupa upućuje na mukotrni rasplet događaja jer sve dok se energično ne prekine s tretiranjem okupiranog dijela Hrvatske kao s posebnim područjem, to će davati mogućnost skrivanja ostatka raspadajuće armije i četnika bez obzira na ime — važno je da postoji jazbina. Hrvatska mora biti svjesna da će sada nastati odugovlačenje i potezanje oko tobožnjih prava «naroda u krajini» i lokalne vlasti i policije, ako ništa drugo ono poradi nastavljanja agonije prognanika.

Dakle blokiranje povratka prognanika u Hrvatskoj i nastavak rata u Herceg-Bosni globalna je strategija koja ima za cilj slamanje napačene Hrvatske.

No, imajmo na umu da su ciljevi i perspektive neprijatelja prošlost i to ona mračna, a naši demokracija i blagostanje.

Ivan BURIC

INFORMATIVNI
CENTAR
ŠIBENIK

OSNIVAČ:
Općinska skupština Šibenik
IZDAVAČ:
Novinsko-izdavačka i radio-difuzna organizacija Informativni centar Šibenik
V.d. upravitelja Informativnog centra ZDRAVKO KEDŽO
Uređuje redakcijski kolegij: Josipa Petrina, Živana Podrug, Mirko Sekulić, Diana Ferić, Dija-

na Šoko, Branimir Periša, Nevena Friganović, Stjepan Baranović, Ivica Poljičak, Đuro Bećir, fotoreporter Vilson Polić.
V.d. odgovornog urednika «Šibenskog lista» IVAN BURIC
Uredništvo: Ulica Božidara Petranovića 3, Šibenik.
Telefoni: direktor 29-480, uredništvo 25-295, propaganda 25-606, režija 23-222

Telefax: 25-606
Pretpлата na list za tri mjeseca 260, za pola godine 520 a za godinu 1040 HRD. Za inozemstvo dvostruko — žiro-račun 34600-603-976 kod SDK Šibenik.
Rješenjem Republičkog sekretarijata za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu Republike Hrvatske, broj 2829 I—1978. «Šiben-

ski list» oslobođen je osnovnog poreza na promet.
OGLASI:
1 cm/1 stupac 50 HRD, Mali oglasi, obavijesti građana i posebne usluge regulirani su posebnim cjenikom.

TISAK:
«Slobodna Dalmacija» Informativne djelatnosti, p.o. Split.

KRONIKA

Do 14. travnja u Šibenik je stiglo gotovo 400 izbjeglica iz Bosne i Hercegovine. Riječ je o ženama, djeci i starijima uglavnom hrvatske i muslimanske nacionalnosti, smještenim u hotelu »Andrija« u »Solarisu«. Najviše ih je iz Bugojna, Bijeljine, Dervente, Doboja, Kupresa, Zvornika pa čak i iz Sarajeva. Svih 140 izbjeglica iz susjedne Republike najprije su bili zbrinuti u Zagrebu.

Iako je još početkom travnja od republičkog Ureda za prognanike zatraženo 14 milijuna dinara za podmirjenje novčanih naknada prognanika, do sada ta sredstva nisu stigla u Regionalni ured u Šibeniku. Prema reevidiranim podacima u Šibeniku će 1929 obitelji smještenih kod prijatelja i znanaca, a koji imaju određenu vrstu prihoda, imati pravo na novčanu naknadu u iznosu od 3000 HRD po članu obitelji, te 1457 osoba koje same sebi organiziraju i vode domaćinstva a koje nemaju redovitih izvora prihoda, ubuduće će ostvarivati 4500 dinara redovne mjesečne naknade, dok će 1106 članova prognaničkih obitelji, smještenih u organiziranim prihvatilištima, a koji su bez ikakvih izvora prihoda također ostvarivati mjesečnu naknadu u iznosu od 1500 dinara. Na temelju ovih preciznih podataka Regionalni će ured u Šibeniku trebati nešto više od 14 milijuna dinara, kako bi mogao podmiriti potrebe samo do kraja veljače ove godine.

Hercegovačko Udruženje Hrvata iz Frankfurta prikupilo je i poslalo pomoć radnicima šibenskog Remontnog zavoda, koji su prvi još u svibnju prošle godine na jarbol u krugu poduzeća istakli hrvatsku zastavu. Pomoć koja je u Šibenik stigla 12. travnja a sastoj se od tisuću i 300 kg hrane i odjeće, podijeljena je radnicima Remontnog brodogradilišta prema njihovim potrebama.

Pošiljka humanitarne pomoći iz Beča stigla je u Šibenik 14. travnja a osobno ju je doveo Šime Pačić, rodom iz Bičine, koji već 18 godina živi i radi u Beču a član je Koordinacijskog štaba za eskupljanje pomoći Hrvatskoj. Poseban značaj te humanitarne akcije je, prema riječima Pačića, u tomu što se u nju osim Hrvata uključio i velik broj Austrijanaca. Pošiljka je, inače, sadržavala tri EKG aparata namijenjena Medicinskom centru i detektor za otkrivanje mina i šest ručnih radio-stanica za Hrvatsku vojsku. To nije prva humanitarna pomoć pristigla iz Beča u Šibenik, odnosno Hrvatsku, a kako je rekao Šime Pačić neće biti niti posljednja.

Turistička ponuda šibenske rivijere bit će, bez obzira na velike financijske poteškoće ovdašnjih turističkih poduzeća, predstavljena na ovogodišnjem sajmu u Zagrebu koji će se održati od 6. do 8. svibnja. Predstavnici svih poduzeća, dogovorili su se da zajednički zakupe poseban štand i tako predstaviti cjelovitu ponudu šibenske turističke regije. Zagrebački sajam poslovnog je karaktera i na njemu će se načelno ugovarati turistički aranžmani za sljedeću 1993. godinu. Što se, pak, tiče, ovogodišnje turističke sezone i predsezona sve je evidentnije da je konačno izgubljena. Svi poslovi šibenskih turističkih poduzeća na inozemnom tržištu za ovu godinu i dalje su zaleđeni zbog nastavke ratnih operacija u Hrvatskoj ali i eskalacije sukoba u Bosni i Hercegovini.

Djelatnici poduzeća »Remontno brodogradilište — Šibenik«, osnovali su 15. travnja Sindikat tog poduzeća. Pristupnicu je prema prvim podacima potpisalo stotinjak radnika među kojima i grupa umirovljenika. Za predsjednika je izabran Boris Lambaša, a prema njegovim riječima, prvi zadatak Sindikata bit će povratak na radna mjesta 250 radnika, koliko ih je ukupno od 750 na listi čekanja, te postizanje odgovarajuće cijene rada koja ne može biti niža od one zajamčene kolektivnim ugovorom, neovisno o uspješnosti poduzeća. Osim toga, Sindikat »Remontno brodogradilište« svojim će članovima, između ostalog, jamčiti besplatnu pravnu pomoć i zastupanje te pomoć u slučaju nesreće na poslu, bolesti ili otkaza. Osnovni izvor financiranja bit će članarina.

»Hercegovačka gaža« kninskog korpusa rezultirala je osjetnom »eskalacijom« primirja na ovdašnjim ratištima. Rat je i nije. Ipak, premda brojčano oslabljeni, armija i srpski »teritorijalci« još su uvijek tu, na zamišljenim granicama svoje mlade »države« koja je zapasala i dio šibenske općine. Alternativni odgovor na pitanje hoće li se »čuvari svojih vjekovnih ognjišta« dobrovoljno povući s ovih prostora sugerira priopćenje informativne službe kninskog korpusa u kojem stoji da »ustaške snage nisu mogle, ne mogu niti će moći ugroziti teritorij republike srpske krajine«, a komanda kninskog korpusa, navodi se dalje u priopćenju, »smatra značajnim da javnost podsjeti da JNA i teritorijalna obrana ostaju na teritoriji RSK sve dok jedinice UNPROFOR-a i (krajinske) milicije ne preuzmu potpunu zaštitu u skladu s mirovnim planom«.

Drugim riječima, primirje se na ovdašnjim ratištima rasteže tek od ležišta granata do usta topovskih cijevi.

Blindirano vozilo francuskog bataljuna UN na prijevodu Mali Alan na Velebitu, javlja Radio-Knin, nagazilo na minu prilikom zaposjedanja svog prvog punkta na »krajinskom« području. Plavi su vozači živili, vozilo im nije, a srpski se čuvari planinskog prijevoza na Velebitu čudom čude otkud »ustaška« mina na »njihovu« terenu. Istom su posumnjali da ta jedna nije i jedina i u roku odmah pred Francuzima demonstrirali umijeće otkrivanja još šesnaest mina »ustaškog« podrijetla. »Plavima« dakle mine, a evropskim promatračima — etiketa »hrvatskih špijuna«!

»Krajinska vlada« od ponedjeljka je u tzv. »stalnom zasjedanju«, a već je prvog dana sijela razmatrala nedjeljni zahtjev Dietera Wolltmanna, šefa evropskih promatrača za Dalmaciju, da Evropejci budu prisutni i na »krajinskim« prostorima. »Vlada« nije udovoljila Wolltmanovom zahtjevu jer su »evropski promatrači neobjektivno prikazivali stvarno stanje«, pa se »bez ustezanja može reći da su špijunirali za Republiku Hrvatsku«!!! Zbog toga je od evropskih promatrača zatraženo da »promijene ponašanje«, pa kad »ekspertni tim« zadužen za »evropsko prosvječenje« (u sastavu: Goran Hadžić, »predsjednik države«, Zdravko Zečević, »predsjednik vlade«, Jovo Kablar »potpredsjednik vlade« i Mile Paspalj »pred-

S RADIO- KNINOM - ZAOBILAZNICOM OKO PAMETI

WEEKLY
RAPORT

sjednik krajiškog parlamenta») »uoči pozitivniji pristup problemima s kojima se krajina suočava« »bi-jeli« će dobiti »zeleno svjetlo«. A kako bi to moglo potrajati, a »ekspertni tim« nema baš odviše vremena zbog sve zahtjevnijih »državničkih« poslova Butros Ghaliju bit će upućen zahtjev da se, »budući je RSK teritorij zaštićen od strane UN, EZ izuzme od daljnjih pregovora o političkom rješenju jugoslaven-ske krize«.

Sirenska zavodljivost »objektivnosti« i »nepristranosti« kojoj teže, promatrači EZ, u njihovoj ih je potrazi za svijetom još jednom nabila na podmetnuti rog... Da li se radi o usudu Evropejaca koji »ne poznaju pušku dok je pračka bila? Nesumnjivo ne, problem je balansirati između promatrane stvarnosti i težnje za nepristranošću. Ovaj je put pritegla potonja. U znak zahvalnosti promatračko oko dobilo je šaku.

»Glavni inspektor TO MUP-a RSK, Borislav Đukić« priča u eteru kninskog radija: aktivni i rezervni sastav njegove milicije po odlasku će vojske i konačnom razmještanju mirovnih snaga UNPROFOR-a »obezbjediti granicu prema Hrvatskoj«. U slučaju provokacija Hrvatske vojske, priča Đukić, njegove će jedinice »prihvatiti borbu i za kratko vrijeme obezbjediti ponovno uvođenje JA u krajinu«, jer su, tvrdi, »tako osposobljeni«. Međutim, »o tomu je još rano govoriti, jer se mirovne snage još nisu razmjestile, a kninski korpus, s izuzetkom jedinica koje su poslale u Hercegovinu kao ispomoć banjalučkom korpusu«, još je uvijek u Kninu.

Srednjo-dalmatinsko ratište i u srijedu je mirovalo. Za razliku od Knina srednjo-dalmatinske gradove srijedom ne obilaze, niti dolazak najavljuju uvaženi »gosti iz zemlje i inostranstva«. Životu Panića, v.d. načelnika Generalštaba JA u Kninu je primio komandirajući kninskog korpusa Ratko Mladić. Od pompozno najavljivanog dolaska Satisha Nambira u Knin, nema ništa. Glavni među »plavima« otputovao je u Beograd, a u gradu koji je dao najviše zločinaca po metru četvornom, očekuju ga »ovih dana«.

Kninskom korpusu probleme pravi Gospić, zbog čega su u utorak uveče »jedinice JA i TO uzvratile

vatrom nakon čega su ustaše obustavile dejstva«. Zašto Gospić? Predstavnici 16 MZ naseljenih Srbima koji su osnovali svoju općinu Istočni Gospić-Medak gotovo svakodnevno protestiraju kod francuskog pukovnika Robera Meia (čije će jedinice biti raspoređene na području Donjeg Lapca, Obrovca i Gračaca) koji ih je izvijestio da će se njegove trupe rasporediti na administrativnoj granici općina Gračac i Gospić. Što znači da šesnaest »spornih« MZ ostaje izvan »zaštićene zone«, ili kako se potužiše francuskom pukovniku »na milost i nemilost ustašama«. Stoga je, javlja kninski radio, na zahtjev predstavnika »ugroženih MZ« francuski pukovnik Savjetu bezbjednosti predložio pomjeranje linije razmještanja svojih jedinica na »crtu« Divosel — Čitluk — Počitelj — Vrebac — Ostrovica — »Teslingrad«, što je ujedno i linija fronte. U međuvremenu dok čeka odgovor na poslani prijedlog, francuski pukovnik razmješta svoje snage, kako je i izvijestio, na administrativnoj granici gospićke i gračačke općine (30 km od Divosela, a 14 od »Teslingrada«). A lički četnici insceniranim napadima na svoje položaje i tobožnjim prisilnim uzvraćanjem vatre i po Gospiću sugeriraju Rober Meiu postavljanje plavih šljemova na »pravo mjesto« — liniju fronte.

Na listi nepoželjnih protiv kojih je Martićeva »milicija« podigla krivične prijave, tereteci ih za »krivična djela oružane pobune i ratne zločine« već je preko 20.000 imena.

Uz blagoslov crkvenih »velikodostojnika« prošle je nedjelje kod crkve Lazarice u Kosovu oformljen prvi puk srpske vojske imenom »Stevan Mrkonjić kralj oslobođitelj«. Aludirajući na »svrgnutog predsjednika« Babića, »krajinska vlada« od Beograda traži da se inicijatore ideje o formiranju srpske vojske ustavno kazni, jer inicijator ponovo radi na »opstrukciji Vanceova plana«. »Vlada« se izjasnila protiv srpske vojske, jer su »sadašnja JA i milicija u krajini po nacionalnom i idejnom opredjeljenju srpske«.

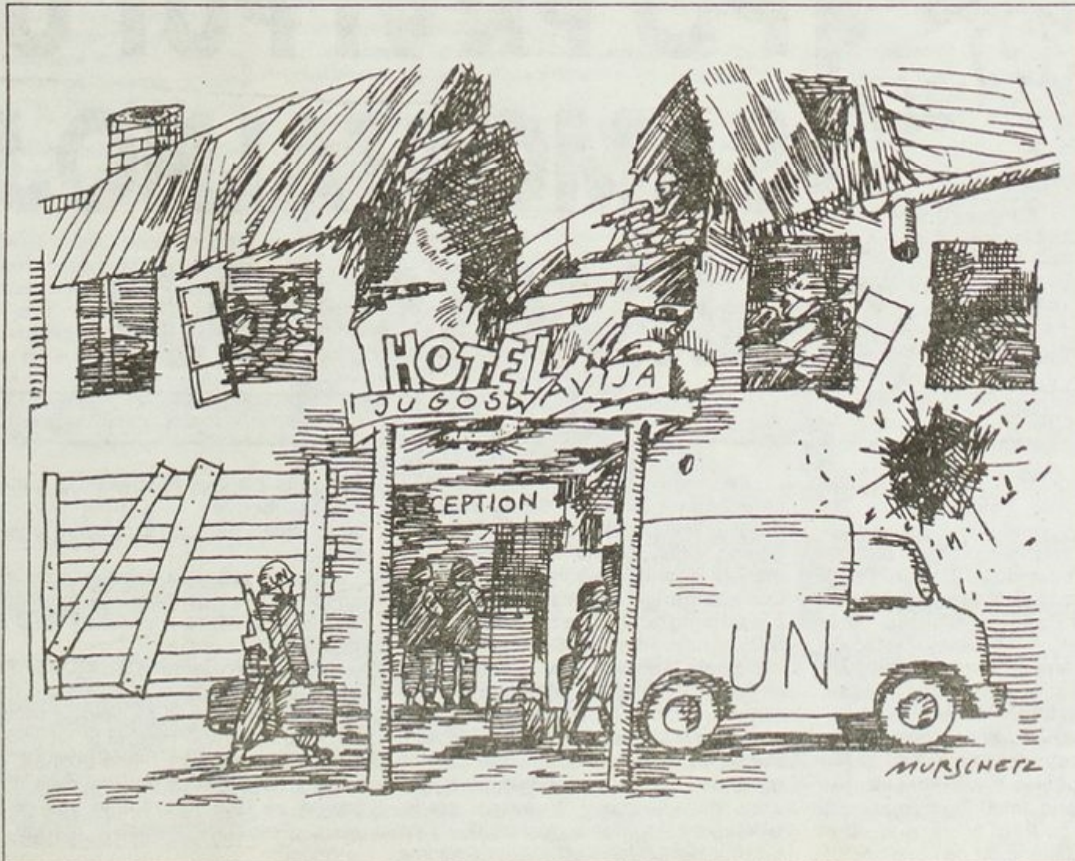
U okviru priprema za »turističku sezonu« koju su svakodnevnim dolascima ubrzali »plavi«, »krajisnici« su aktualizirali pitanje načina i uvjeta njihova privatnog smještaja. Za ovu zimner frei vrstu djelatnosti, o kojoj će »vlada« u slučaju potrebe s mirovnim snagama sklopiti i ugovor, izuzetno zainteresirani »krajisnici« moraju poznavati zakone o ugostiteljsko-turističkoj djelatnosti, boravištu i prebivalištu, te zakon o porezima.

Radijska sudbina uslišla mu je (čini mi se da je bio Pero Popović) molitvu da »u živo« vidi i u maniri »isljednika« popriča sa zarobljenim ustašom. I to s Kupresa. Gospodin reporter odmah je na početku demokratski savjetovao ustašama da iz cuga priznaju koliko su nevinih Srba masakrirali u Malovanima, Zloselu, Rastićevo, Kupresu... I da su u »okupiranom« Livnu otvoreni logori za Srbe, gdje su ti miroljubivi i nadasve za mržnju nesposobni ljudi izloženi bestijalnom ustaškom izjivljavanju. Srećom je većina livanjskih Srba uspjela pobjeći kroz zatvorske rešetke...

Odbjegli livanjski Srbi zajedno s predstavnicima općina Glamoč i Bosansko Grahovo te predstavnicima kninskog korpusa u Čelebićima su u četvrtak iščekivali ustaše iz Livna, kako bi se ko ljudi dogovorili, a ne da armija i srpski »teritorijalci« »bidnu primorani« upotrebljavati silu kako bi osigurala trajniji mir. Kao na Kupresu. »Hrvati znaju« reči će predsjednik SO Bosansko Grahovo iščekivajući Livanjce, »da su bez Livna nitko i ništa«. Ustaše iz Livna, kako su i predviđali njihovi dobri »poznavaoči« livanjski Srbi, nisu došli. »Poznavaoči« su predviđali i da će se ustaše javiti nakon dva sata telefonom uz ispriku da nisu mogli proći kroz minka polja. Oficiri kninskog korpusa pitali su »poznavaoce« što im, kad su znali, nisu ranije rekli. Mogli su, rekoše, bacačima razminirati sporna minka polja.

Kroz prozor sobe »puca« pogled na grad i sive oblake što su se navukli na šibensko nebo. Idealno za jugo. I smak svijeta. Iza potiljka mi tutnje tenkovi. Tuku Livno. Na televiziji...

Linda MILIŠA

REKONSTRUKCIJA VLADE DOTAKLA I ŠIBENIK

HOD PO TRNJU?

Hrvatska politička scena mnogo je zahtjevnija nego šibenska, a o resoru da i ne govorimo, pa ga prave kušnje tek čekaju. Ni uspjeh ili neuspjeh, naime, ne zavise samo od njega već i od okoliša u kojem će djelovati.

Na kraju, nemoguće je zaobići pitanje što Jurasovo imenovanje znači za sam Šibenik i cijelu općinu. Informirajući javnost o promjenama u Vladi, predsjednik Tuđman je između ostalog rekao da je jedan od razloga najnovije rekonstrukcije i bolja zastupljenost regija u njenom sastavu. Iz ovoga bi, međutim, bilo pogrešno zaključiti kako će u budućnosti Šibenik imati nekakvih posebnih pogodnosti zbog toga što je jedan Šibenčanin na samom izvoru vlasti. Sigurno je jedino da će se iskustvo ovog grada bolje čuti, što i nije mala stvar s obzirom na činjenicu da su posljednjih mjeseci mnogi iz vrha vlasti, bez opravdanog razloga, samo prohujali kroz grad koji ima što reći o ratnoj i poratnoj zbilji. Oni, pak, koji očekuju da će sam Juras skrenuti rijeku novca i poslova u Šibenik, grdnju se varaju. Ne bude li se općinska vlast spremila za izazove novog vremena neće joj pomoći ni tri Josipa Juras u hrvatskoj Vladi. To otvara pitanje što je dosadašnji prvi čovjek općinske vlade ostavio iza sebe i tko će ga zamijeniti. Vrijeme će biti najbolji sudac. Treba se samo strpiti.

Neven ŠANTIĆ

O mogućem putu predsjednika Izvršnog vijeća Skupštine općine Šibenik Josipa Jurasu u Zagreb počelo se u, kako se to kaže, dobro obaviještenim krugovima šaputati prije nekoliko mjeseci. I kao što obično biva, netom su priče i pričice prestale iz Ureda predsjednika Republike stigao je ukaz kojim se prvi čovjek šibenske vlade imenuje novim ministrom u Vladi, zaduženim za resor rada i socijalne skrbi. Nezahvalnijeg ministarstva u ovom je trenutku teško naći, a kroz njega se prelama sva složenost stanja u kojem je Hrvatska. Što zbog rata, a što zbog komplikacija izazvanih prelaskom iz jednog u drugi društveni i gospodarski sustav. Lijepom našom koračaju kolone poluzaposlenih i nezaposlenih, nemali je broj onih kojima je socijalna skrb jedini izvor prihoda. Valja urediti i odnose sindikata s poslodavcima i mnogo toga drugog o čemu u doglednoj budućnosti ovisi i socijalni mir u Hrvatskoj. Može zvučati kao fraza, ali unatoč svim preprekama fotelja ministra rada i socijalne skrbi više je nego izazov, naročito stoga što će Juras zamijeniti kontroverznog stranačkog kolegu Bernarda Jurlinu, kojem ni članstvo u HDZ-u nije pomoglo da se oslobodi repova prošlosti i koji je spadao u one rijetke koji su se u Vladi zadržali skoro dvije godine.

Šibenskoj javnosti Josipa Jurasu ne treba posebno predstavljati. Ipak ovom prilikom treba reći nekoliko riječi iz kojih će biti vidljivo da njegovo imenovanje u Vladi nije bilo slučajno. Ovaj oženjeni 47. godišnjak, otac dvoje djece koju je, kako sam kaže, odgajao u kršćanskom duhu u kojem je i sam odgojen, nije se bavio politikom do prvih slobodnih poslijeratnih izbora. S ponosom ističe da je u svom životu jedina dva priznanja dobio za stručnost: kao jedan od najboljih studenata Zagrebačkog sveučilišta na kojem je diplomirao, a kasnije i magistrirao veterinaru, te kao uspješni veterinar sa praksom u širem šibenskom području. Ne prenaplaćava često da je imao izvesnih problema oko članstva u Matici hrvatskoj krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina, ali zato ne taji da je Hrvatskoj demokratskoj zajednici pristupio onog trenutka, već

u počecima njenog djelovanja, kada je impresioniran energijom predsjednika Tuđmana postao uvjeren u njegovu viziju slobodne Hrvatske.

Ovakav životopis, međutim, ne bi mu bio dovoljan za uspon na političkoj ljestvici da ga nije pratila potvrda u radu. Na ovom mjestu treba stati i konstatirati kako Juras ne spada u apolitičare koji se nastoje pošto poto svjediti. I dan danas u samom Šibeniku ima ljudi koji ga hvale bez zadržke, kao i onih koji mu nalaze sto i jednu manu. U trenucima iskrenosti, koji inače za političare mogu biti i pogubni, i sam će reći da je na početku relativno kratke karijere često bio neodmjeren u nastupu, što se prije svega može pripisati političkom neiskustvu. Pažljiviji promatrači političkog života u Šibeniku svakako su primijetili da je u međuvremenu evoluirao, što znači da je vrlo brzo naučio pravila političke igre koja kazuju da je bolje koji put suzdržati se od nekog komentara ili procjene nego hitati pred rudo. U svakom slučaju, Juras spada u onu vrstu političara koji slijede svoj put i naum, ne odstupajući od zacrtanog, što mu može stvoriti prijatelje, ali i neprijatelje.

Ocjenu kvalitete rada predsjednika Izvršnog vijeća šibenske Skupštine općine dat će birači na sljedećim izborima, ako se ne odluči povući iz politike o čemu je znao govoriti, a što nam se sada čini manje vjerojatnim. No, analiza političkog života u Šibeniku u protekle dvije godine mora uvažiti da je, usprkos početnim bolestima nove demokratske vlasti kada je bilo naznaka revanšizma prema staroj vlasti što je naročito došlo do izražaja prilikom poznatog slučaja obilježavanja dana oslobođenja grada u jesen 1990. godine, ovaj grad i općina kao malo koji u Hrvatskoj spremno dočekao agresiju velikosrpskog imperijalizma, uz svesrdnu podršku svih stranaka koje ovdje djeluju. Bez poduzetja, u pripreme obrane uključeni su svi koji su to željeli i koji su imali potrebnih znanja. Bilo bi licemjerno reći da zasluže za to, uz ostale čelnike općine, nema i Josip Juras koji je mjesecima bio i predsjednik Kriznog štaba, najmoćnijeg organa u ratnom razdoblju. Šibenik je tako izbjegao afere koje su potresale Zadar,

Osijek, Vinkovce, Karlovac i neke druge gradove i dočekao mirnije razdoblje sa zavidnom političkom stabilnošću, s istim brojem stanovnika kao i prije rujanskih dana, te sa velikim brojem prognanika i izbjeglica kojima je ponuđen prihvata. Dodamo li aktivnostima na obrani grada Jurasovu aktivnost u pregovorima sa zapovjednicima kninskog korpusa, nakupilo se dovoljno elemenata koji su ga mogli preporučiti za ministarsku fotelju.

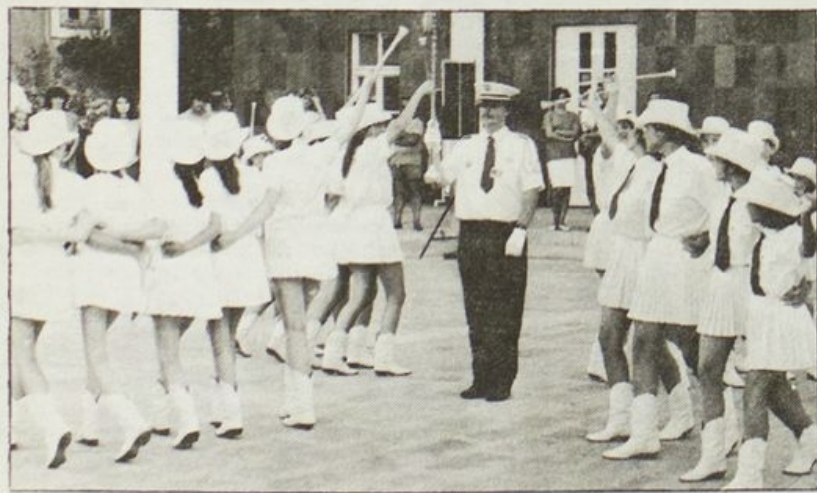
Daleko od toga da ga se može svrstati u »golubove«, ali ni u izrazite »jastrebove« unutar HDZ-a Juras svoj izbor sigurno može zahvaliti i orijentaciji koja malo pomalo afirmira autohtone članove vladajuće stranke neopterećene komunističkom prošlošću koji su se u dosadašnjem radu potvrdili i politički sazreli. Ipak, na novom položaju neće mu biti dovoljan samo »minul rad« ni golema energija koju ima.

Prošlog tjedna u Šibeniku je započela akcija dijeljenja darova i paketa djeci poginulih branitelja Šibenika. Zahvaljujući suradnji »Caritasa« i Šibenčanina Ive Jušića, pakete vrijedne gotovo 15 tisuća dobit će 47 mališana koji su ostali bez svojih očeva. Mala Antonija Goleš, kćerka poginulog hrvatskog vojnika Ante Goleša, prva je dobila veliku košaru prepunu slastica i igračaka. Njenu pažnju ipak je najviše zaokupila velika lutka.

U SUSRET FESTIVALU

PO PRVI PUT U SAMOSTALNOJ HRVATSKOJ?

32. međunarodni dječji festival Šibenik — Hrvatska, održat će se ove godine od 20. lipnja do 4. srpnja. Utačeno je to na prvoj radnoj sjednici dijela Festivalnog odbora, organiziranoj 14. travnja, na kojoj je, kako je rečeno, napravljena inventura problema na koje se do sada u pripremi Festivala naišlo s posebnim naglaskom na poteškoće s kojima će se sigurno trebati suočiti. Festival, rečeno je, treba održati, no, svjesni smo činjenice da sigurnosna situacija u to vrijeme mora biti »tisuću posto«. Potrebna nam je, izričito je bio direktor Festivala Ante Puljić, kao nikad do sada maksimalna podrška ne samo Festivalnog odbora već i cijelog grada, jer Festival će se

po prvi put održati u samostalnoj Republici Hrvatskoj. Pokroviteljstvo nad ovogodišnjom međunarodnom dječjom manifestacijom i ovaj će put biti ponuđeno predsjedniku RH dr. Franji Tuđmanu. Izrada plakata povjerit će se slikaru Brunu Palatinu iz Rijeke, ujedno i scenografu priredbe svečanog otvaranja. Utvrđeni su i urednici festivalskih programa: dramski Ivo Brešan, lutkarski Pero Mioč, literarni Luko Paljetak, glazbeno-scenski Ivan Korunić, filmski Mato Kukuljica, likovni Pavao Roca. Vodenje press-konferencije bit će ponuđeno Jakšu Fiamengu, multi bilten izradit će Pero Mioč, a urednici Festivalnog biltena bit će i ove godine Jordanka Grubač i Ivo Mikulićin.

Program svečanog otvaranja radiat će scenarist Zvonimir Balog, redatelj je Pero Mioč, glazbu sklada Zdravko Šljivac, scenografiju će izraditi spomenuti Bruno Paladin, koreografiju Luciano Perić i Branka Čiča-Trumbić, a kostimograf je Snježana Vego. Kao izvođači navedeni su Severina Vučković, Sanja Matejaš, Toni Cetinski, grupe I.T., »Riva« (pod upitnikom) i »Vrući led«, potom Plesno kazalište muzičke omladine Split i šibenska djeca. Načelno su dogovoreni i festivalski programi, a koji će se održavati uglavnom na ulicama i trgovima grada, u Krešimirovu domu, Katedrali... i na Ljetnoj pozornici, koja će ove godine posljednji put poslužiti u te svrhe. Stav

je naime članova Festivalnog odbora da se ubuduće na Ljetnoj pozornici održi samo priredba svečanog otvaranja.

Što se, pak, tiče dolaska inozemnih ansambala na ovogodišnju manifestaciju, sve se zapravo svodi na »ako bude mira, doći ćemo«.

Prema procjenama 32. MDF koštao bi 16 milijuna dinara ili izraženo u markama 200 tisuća DEM. Iako je rečeno da je to najjeftiniji festival te da konačni troškovi zapravo i nisu poznati, obrabrujuće je ipak da postoje dvije do tri stavke za koje su sredstva već osigurana. Preostala sredstva moraju se pronaći!

N. FRIGANOVIĆ

UPISI U SREDNJE ŠKOLE

DOSTA KASNIJE I BEZ UPISNE GROZNICE

Sve šibenske srednje škole u dogovoru sa Sekretarijatom za društvene djelatnosti izradile su plan i program upisa u prve razrede u školskoj 92/93. te ga već uputile u Ministarstvo prosvjete i kulture koje bi ga trebalo potvrditi do polovice svibnja ove godine. Prema uputama koje su prethodno stigle srednjim školama ovogodišnji plan realizirat će se na načelu slobodnog upisa dakle prema uspjehu, sposobnostima i zanimanju učenika. Elementi za upis nisu u uputama u cijelosti definirani no kao jedna od novina spominje se dokazivanje državljanstva — dakle i dovoznica za učenika koji se upisuju. Od elemenata za upis očekuje se još utvrđivanje načina za provođenje klasifikacijskog postupka, način upisa učenika u obrtničke škole te način upisa učenika sa smetnjama u razvoju.

Kako se to moglo očekivati, a kako je uostalom i najavljivano, rokovi za upis znatno su prolomljeni i to za pred sam početak nove školske godine. Tako će se za prvi upisni rok prijave primati od 24. do 26. kolovoza dok će se klasifikacijski postupak obavljati od 27. do 29. a rezultati objavit će 31. kolovoza. Za one koji se ne upišu u prvom postoji i drugi upisni rok i to od 3. do 5. rujna. Klasifikacijski postupak i upisi obavljat će se od 7. do 9. rujna. Prema informacijama iz Sekretarijata i ove će godine biti onoliko mjesta u prvim razredima koliko se očekuje svršenih osnovaca i ponavljača. Ako zanemarimo ovaj posljednji izbjeglički val iz BiH osmi je razred pohađao ukupno 1141 učenik — a za sve njih je predviđeno 37 odjeljenja prvog razreda u čak sedam šibenskih srednjih škola. Podjednak je broj odjeljenja u trogodišnjim i četverogodišnjim školama.

Gimnazija će svršenim osnovcima ponuditi tri odjeljenja u općem, dva u jezičnom i jedno u prirodoslovno-matematičkom smjeru. Ekonomsko-upravna, birotehnička i trgovačka škola imaju i četverogodišnju i trogodišnju školu pa će tako u prvoj upisati dva odjeljenja ekonomista, a u drugoj dva odjeljenja prodavača i jedno administrativnog sekretara. Medicinska i kemijska škola otvaraju po jedno odjeljenje medicinskih sestara i zdravstveno-laboratorijska tehničara dok će u trogodišnjem školovanju imati jedno odjeljenje kemijskog laboranta. U Tehničkoj školi koja ima samo četverogodišnje trajanje upisuju se po dva odjeljenja strojar-skih tehničara i elektrotehničara. Turističko-ugostiteljska škola upisuju dva odjeljenja hotelijersko-turističkog tehničara te jedan konobara i dva kuhara. Ova tri posljednja odjeljenja su u trogodišnjem školovanju. Tri godine traje izobrazba i u Industrijsko-obrtničkoj školi u kojoj će biti mjesta za po jedno odjeljenje industrijskog mehaničara, automehaničara, elektro-montera, elektroničara te po jedno miješano odjeljenje limara i bravara odnosno tokara i glodača. U Prometno-tehničkoj i obrtničkoj školi u četverogodišnjem školovanju upisuju se jedno odjeljenje tehničara cestovnog prometa, jedno tehničara za brodstrojstvo te jedno pomorskog nautičara, u trogodišnjem školovanju su po jedno odjeljenje krojača, izrađivača čamac i stolara, vozača motornih vozila, pekara i mesara, te vočara-vinogradara-vinara i cvjećara. Inače, skupni natječaj za upis u sve srednje škole bit će objavljen u dnevnom tisku od 18. do 25. svibnja ove godine.

J.P.

SAVJETOVANJE "ŠIBENIK '92" O JADRANSKOJ ORIJENTACIJI HRVATSKE

DOPRINOS OBNOVI I RAZVOJU HRVATSKE

Ne treba sumnjati u ispravnost procjena turističkih djelatnika na području Šibenika: ova je sezona izgubljena, a posljednji udarac sigurnosti, kao najvažnijem uvjetu turizma, dali su krvavi događaji u Bosni i Hercegovini. I bez ratnih muka, Hrvatska bi, kao i mnoge zemlje oslobođene socijalizma u posljednjim godinama, zacijelo imala poteškoća. Sukob ih je umnožio, neke od njih još više naglasio, pa će i naredno ljeto bez turizma najvjerojatnije proteći u nastojanjima da se prognani vrata kućama gdje to bude moguće, a očekuje se i završetak pretvorbe famoznog društvenog vlasništva. More bez gostiju možda će upravo stoga biti najboljim miljeom i za savjetovanje "Šibenik '92", o temi "Jadranska orijentacija Hrvatske s posebnim osvrtom na valorizaciju razvoja gospodarstva i turizma šibenske regije i srednje Dalmacije", što ga od 24. do 26. lipnja organizira Skupština općine Šibenik pod pokroviteljstvom ministra prometa i veza dr. Josipa Božićevića, te ministara pomorstva i turizma dr. Davorina Rudolfa i Antonija Marčela-Popovića.

Prema riječima mr. Paška Bubala, predsjednika Skupštine općine Šibenik, ovo je savjetovanje izuzetno aktualno i značajno upravo u vremenu nužnosti obnove i razvoja Hrvatske i njene dalmatinske regije. Povijesna i tradicionalna okrenutost dalmatinskog gospodarstva ka moru u ratu je još jednom pokazala svu svoju vrijednost: i pored velikih ratnih razaranja i blokada luka u proteklih godini ipak se uspjelo izvoziti, putovati, a k tome se na moru i boriti. More je, u odnosu na ceste, željeznicu i zračne luke, jedino "funkcioniralo".

Što je "Jadranska orijentacija"?

Namjera organizatora savjetovanja je da se na znanstvenom skupu okupe stručnjaci koji se bave gospodarskim razvojem, iz-

gradnjom priobalnog područja i rekonstrukcijom i osuvremenjivanjem prometne infrastrukture — jer polazišna teza ipak jest, uz sve uvažavanje velikih potencijala šibenske regije — da je ograničavajući nefunkcionalni oblici gospodarskih grana sa zaostalim tehnologijom. Produži li se tako i dalje — tada bi turisti bježali od Šibenika. Prema tome, Šibenik tek treba iskoristiti prednosti koje će mu nuditi srednjojadranski put u Evropu, točnije, bolje vrednovati svoj prometno-geografski položaj u svrhu razvoja.

Jedan od članova Organizacijskog odbora savjetovanja dr. inž. Ivo Jakovljević (uz njega su dr. Mirjana Grubišić-Knežević, dr. prof. Ivo Merlak, mr. Paško Bubalo i mr. Josip Juras) kaže da se snažna potreba šibenske regije u cilju gospodarskih, ekonomskih, turističkih, prometnih i tehnoloških istraživanja ukazuje već dugi niz godina. "Bilo je više pojedinačnih pokušaja pristupa rješenjima, ali do danas" — napominje Jakovljević — "nije ostvareno i dato racionalno, suvremeno i cjelovito rješenje. Moramo voditi računa da zdravim gospodarskim, turističkim i socijalnim programima šibensku regiju svrstamo u hrvatske prioritete razvoja." Stoga će i ZBORNİK RADOVA sa savjetovanja biti osnovica daljnjeg rada na razvoju grada i okolice, u kojemu će analitički biti sakupljeno sve o Šibeniku — od razvoja prometa, zdravstva, industrije i kulture. Spisak organizacija i osoba kojima su poslani obavijesti za savjetovanje zaustavio se na broju 35. Svi odgovori i prijave još nisu stigli, ali će s referatima biti pokriveno svih dvanaest tema savjetovanja. Među izlagačima bit će i stručnih šibenčana — dr. Mladen Friganović, akademik Ante Vulin i dr. Krste Juras, a svoj su dolazak najavili i autori članaka za savjetovanje iz Italije, te gradova prijatelja Vairoina i Herforda. O svemu će dakako, konačnu "presudu" donijeti i prilike s mirom ili ratom kod nas.

Od 24. do 26. lipnja u Šibeniku će se održati savjetovanje o cjelokupnom razvoju Šibenika i regije u okviru Jadranske orijentacije Hrvatske. Kako je predviđeno, o dvanaest tema svoje će radove iznijeti stručnjaci iz Hrvatske i inozemstva, koji će kasnije biti publicirani u zborniku. Organizator savjetovanja je Skupština općine Šibenik, a pokrovitelji ministarstva za pomorstvo, turizam te za promet i veze

A kako je osnovni okvir savjetovanja "Jadranska orijentacija", na čemu će nužno počivati razvoj šibenske regije, dr. Ivo Jakovljević će zaključiti "da je to sve ono što nam je pred nosom, a što nismo koristili do sada". Bez nepotrebnog gubljenja energije oko analiza tipa "Tko nam to nije dopustio koristiti na najbolji mogući način, jer su krivci za lošu priobalnu politiku poznati", Jakovljević naglašava da se pojam "Jadranske orijentacije" ocrta u dvjema najvažnijim komponentama. Jedna od njih je da se iz Evrope, preko kontinentalnog dijela dođe cestama do mora. Druga je da se putem lučkih infrastrukturna robni tokovi usmjere morem — uz napomenu da naši zanemareni i zaboravljeni otoci i njihovi žitelji moraju odigrati povijesnu ulogu u razvoju i daljnjem životu Hrvatske. Na otocima i u Zagori potrebno je oživiti, a prethodno osmisliti malu privredu. Sasvim konkretno, govori Jakovljević — treba se prići praktičnim, stvarno mogućim i profitabilnim ostvarenjima u gospodarstvu Šibenika. U tome Donje Polje može u budućnosti imati mjesto "šibenskih Kaštela" dovođenjem vodovoda, a šibenska "Luka" doživjeti značajne promjene u gospodarskom, prostornom i ekološkom smislu.

"Za napredak u regionalnom ili bilo kakvom stupnju prostornog planiranja" — kaže Jakovljević — "mora biti jasno definirana nacionalna politika u vezi s lokacijom industrije i stanovništva, te odgovarajuća politika vezana za izgradnju cesta, željeznica, luka, zrakoplovnih luka i svekolike prometne infrastrukture. Kada se šibenskoj regiji dodaju još nacionalni parkovi i evropske ekološke norme — problematika razvoja grada postaje vrlo složena. Stvoreni su i novi prostori

s odlaskom vojske, i zbog toga se i nameće potreba interdisciplinarnog pristupa prostornom planiranju".

S najavljenim savjetovanjem i njegovom zamišljenom organizacijom zadovoljni su svi. Zdravko Petković, direktor holdinga TLM-a, koji se prihvatio sponzorstva savjetovanja i prihvatio ideju multidisciplinarnog razvoja šibenske regije, istaknuo je da bi općina za ovakve znanstvene zahvate morala imati poseban fond, jer se priređivanje stručnih skupova ubuduće ne smije oslanjati na dobroj volji i raspoloženju pojedinaca. I direktor Službe društvenog knjigovodstva Vinko Belamarić "pozdravio je izvršnu ideju savjetovanja, ali se postavlja pitanje tko će dalje nositi gospodarske razvojne programe?" Pitanje u svakom slučaju, ima mnogo. I samo savjetovanje, u nesigurnim vremenima kojima smo svjedoci, ma koliko dobro bilo pripremljeno može pomutiti prijetnja životne nesigurnosti i prijetnje ratom. Uzdaajući se ipak u stabiliziranje prilika i nužno okretanje ka budućnosti, općina Šibenik s HDZ-om na vlasti namjerava ozbiljno raditi na lokalnim temama, koje će s mirom biti glavnim kriterijima rezultata izbora u pojedinim središtima.

Zbornik radova sa savjetovanja bit će analiza stanja i mogućnosti šibenske regije, od čega će se kretati ka pojedinačnim problemima i uklapati, u suradnji s mogućnostima Zadra i Splita i naposljetku, potrebama Evrope i našeg mjesta na tom u budućnosti jedinstvenom prostoru. Morat ćemo, kako je netko rekao, dvaput brže trčati želimo li negdje dospjeti. I pritom ne smijemo — pasti.

B. PERIŠA

OKVIRNI PROGRAM SAVJETOVANJA

1. Analiza postojećeg stanja u prometu ŠIBENSKE REGIJE, i mogućnost razvoja u svrhu realizacije JADRANSKE ORIJENTACIJE HRVATSKE:
 - Cestovni promet i promet u mirovanju — parkirališta
 - Željeznički promet
 - Pomorski promet
 - Zračni promet
2. Organizacija prometa u ratnom i neposrednom poslijeratnom razdoblju
3. Analiza mogućnosti i modeli opcije privatizacije prometa u HRVATSKOJ
4. Medicinski aspekti u turizmu uz bolju iskoristivost hotelskih kapaciteta:
 - a) Traumatizam u prometu, način i sredstva hitne pomoći
 - b) Rehabilitacijski centri i fizikalna terapija (trauma, kardiovaskularne bolesti, kronična reumatska oboljenja, moždani inzult)
5. Izmjene GUP-a (generalnog urbanističkog plana grada Šibenika) — korištenjem prostora bivše "JNA"
6. Revitalizacija šibenskog otočnog arhipelaga uz sklop male privrede i turističke ponude jadranske orijentacije HRVATSKE
7. PTT-promet i telekomunikacije u funkciji razvoja turizma šibenske regije, kao prilog potreba i plana telekomunikacijske mreže jadranskih turističkih centara i primorskog dijela HRVATSKE
8. Industrijske tehnologije ŠIBENIKA u svjetlu unapređenja kvalitete života i zaštite prirodnog okoliša; prema ekološkim normama:
 - TLM i LOZOVAC
 - TEF
 - LUKA
 - MALA PRIVREDA
 - BRODOGRADNJA i servisiranje nautičkog turizma
 - Industrija tehničkog i umjetničkog kamena
9. Optimalni raspored graničnih prijelaza i carinskih postava u sustavu marina, trajektnih luka i šibenskog gospodarstva
10. Kulturna i prirodna baština ŠIBENSKE REGIJE, kao čimbenik turističke ponude — uz dva NP
11. Ekonomska struktura i razvoj ŠIBENSKE REGIJE — uz sociološku studiju i demografske resurse — problema povrata prognanika na njihova ognjišta
12. Financiranje projekta razvoja gospodarstva, turizma i male privrede ŠIBENSKE REGIJE

GRADEVINARSTVO

HOĆE LI "LAVČEVIĆ" DJELOMIČNO RIJEŠITI STATUS PROGNANIKA?

Građevinsko poduzeće "Lavčević" specijalizirano za inženjering, radna jedinica Šibenik, ovih dana prolazi teške poslovne trenutke. Od 230 zaposlenih radnika koji su radili gotovo na svim gradilištima u svijetu, danas se nalaze na rubu egzistencije. Ratne strahote prouzročile su potpunu paralizu poslovanja, a velik dio radnika dobilo je otkaze zbog neopravdanog odsustvovanja s posla. Također je dobar dio stručnih kadrova otišao na branik domovine, tako da ovo poduzeće danas broji samo 125 zaposlenih radnika.

Mada je "Lavčević" regionalno poduzeće, u Šibeniku se nalazi stalno sjedište tvrtke, što dovoljno govori koliko kvalitetno su njegovi radnici radili na ovom području. Interesantno je da ova poslovna jedinica zapošljava samo ljude koji stalno žive u našoj općini, dakle poduzeće se oslanja samo na domaće kadrove. Posebno nas je interesiralo stanje u građevinarstvu i poslovima koji predstoje tom građevinskom poduzeću, a u razgovoru čuli smo "podrobnije i o montažnim kućama koje će biti ponuđene preko "Lavčevića" našim prognanicima. O tim poslovima razgovarao s gospodinom Goranom Dadićem, dipl. inženjerom građevinarstva, a ujedno i rukovodiocem R.J. Šibenik.

● **Interesantno je da "Lavčević", iako u teškoj materijalnoj i poslovnoj situaciji, u budućnosti nudi zaposlenje zainteresiranim radnicima, a uz to predviđa bolje poslovanje. Zanima nas na čemu Vi, gospodine Dadiću, temeljite svoj optimizam?**

— Situacija u ovom poduzeću nije baš najbolja, ali nije toliko beznadežna. Ratne neprilike zakačile su velike i materijalno vrijedne poslove, gradilišta miruju, radnici su na minimalcu, ali od rata nismo ništa drugo niti očekivali. Ipak bih naglasio da nas rat toliko ne brine, jer on mora kad tad prestati, koliko spoznaja da na biroima već duže vremena nema stručnih zidarских kadrova, koji su nam prijeko potrebni. Zidarstvo i općenito graditeljstvo daleko je od atraktivnih zanimanja, pa je i to jedan od rezultata slabog odaziva za taj zanat. Normalno da u fazi obnove domovine i povećanju pristigla posla, našoj poslovnoj jedinici bit će potrebno što više mladih i stručnih radnika. Moj optimizam zasniva se na spoznaji da je naše poduzeće dobro organizirano i spremno preuzeti velike poslove kojih će biti, jer ljudi moraju graditi srušene i zapaljene domove.

Stoga ćemo biti jedna od prvih privrednih grana koje će zapošljavati veći dio radnika i koja će nuditi stalan posao. Ovakvo teško stanje neće još dugo trajati i mi se pripremamo za poslovnu ekspanziju.

● **Kojim se poslovima trenutno bavite i što je s konkurencijom: da li postoji mogućnost da vrlo jaka "Zagrebmontaža" oduzme veći dio poslova na tržištu?**

— Posla trenutno nema u odgovarajućem opsegu koji je nama potreban, i tekući zadaci koje obavljamo vezani su za niskogradnju i betonske konstrukcije. Glede konkurencije, moram istaći da jedino "Izgradnja" ima identične poslove kao i mi. Što se tiče "Zagrebmontaže" ona obavlja drugi vid poslovanja, dapače ne može se govoriti o konkurenciji, jer većinu poslova obavljamo u suradnji. Konkurencije se ne bojimo jer naša poslovna jedinica posjeduje ogromne vlastite kapacitete što malo koja slična tvrtka ima. To se prvenstveno odnosi na upravo i stručni kadar, zatim postrojenja za proizvodnju bloketa i betonskih konstrukcija, tu je još vlastiti kamenolom u Dubravi, smještajni kapaciteti za radnike u hotelu "Lavčević", a ne smije se zaboraviti

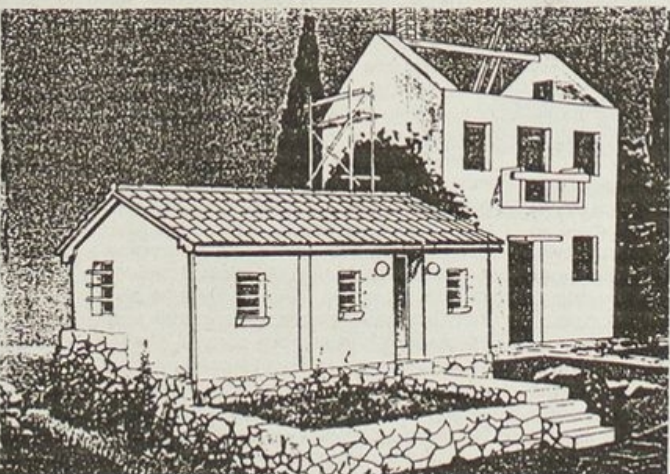
niti upravno središte poduzeća u Šibeniku jer je to bitno za lakšu organizaciju poslovanja.

"Lavčević" može prihvatiti teške i složene poslove zbog svoje organiziranosti kako na razini domovine, tako i u inozemstvu, a na tržištu će biti dovoljno posla za sve građevinske tvrtke bez mogućnosti da jedna drugoj smetaju.

Montažni objekti od postojećih materijala — rješenje za prognanike!

● **"Lavčević" je prvo građevinsko poduzeće koje je ponudilo nacrti programa montažnih kuća za prognanike čiji povratak uskoro očekujemo. Skice tog programa našle su se i na "Zagrebačkom velesajmu". Recite nam o kakvim je objektima riječ?**

— Naša radna organizacija posjeduje tvornicu za proizvodnju montažnih elemenata, čije je sjedište u Kaštelima. To je najveća tvornica u domovini, namijenjena za takvu vrstu proizvodnje. U njoj će se konstruirati i proizvoditi objekti za privremeni smještaj stanovnika, što je od velike važnosti u procesu vraćanja prognanika na svoja ognjišta. Program je ponuđen ministarstvu za obnovu i izgradnju Hrvatske, tako da očekujemo njihov odgovor na ponuđene objekte. Najbitnije za navedene građevine, jest njihova kompletna izgradnja u našoj tvornici, što smanjuje troškove materijala kao i samo montiranje. Samim tim cijeli program je mnogo jeftiniji od objekata koji bi dolazili iz inozemstva. Montažne kuće nisu improvizacija, već su građene od čvrstih i postojećih materijala, tako da omogućavaju dugotrajan, gotovo trajan boravak

Skice montažnih kuća, namijenjene prvenstveno prognanicima. Čvrsti i postojani materijali, glazirane pločice, izrada škura, hidroizolacija krova i fasadni radovi uz isticanje estetskih vrijednosti, garantiraju dug boravak i korištenje objekata

i život ljudi u takvim objektima.

Montažne se kuće sastoje od osnovnih jedinica čiji broj postave se određuje prema veličini obitelji i broju osoba koje bi u njima trebale stanovati. Iz toga vidimo da se mogu graditi vrlo lijepe i bogate objekte, a mogu i minimalno potrebne kapacitete za brz smještaj stanovništva na porušanim područjima. Zavisno od obrade i opreme koja je uložena, cijena građevine kretat će se od 250 do 500 njemačkih maraka. Taj cijeli projekt, kao što sam rekao, nalazi se pred vladom, a ovisit će i o cjelokupnoj situaciji u domovini, uključujući i ostale čimbenike kao što su banke, pomoć izvana, a potrebno je utvrditi točan način financiranja tog posla.

Puni naziv ove investicije je "Program A B C za proizvodnju armirano-betonskih montažnih kuća za privremeni smještaj, stanovanje i turizam." Program A nudi objekte bez sanitarnog čvora, ali s prostorom za spavanje i kuhinjom koja ima priključak za vodovod i kanalizaciju. Program B je bez sanitarnog čvora, ali se međusobnim razmještanjem jedinica osigurava prostor za stanovanje u kojem korisnik sam može urediti sanitarni čvor i program C ima kompletan prostor za stanovanje, sadrži sve potrebne elemente trajnog objekta za stanovanje i turizam.

Gradilišta u Njemačkoj — garant uspješnog poslovanja

● **Što je s aktualnom pretvorbom vlasništva?**

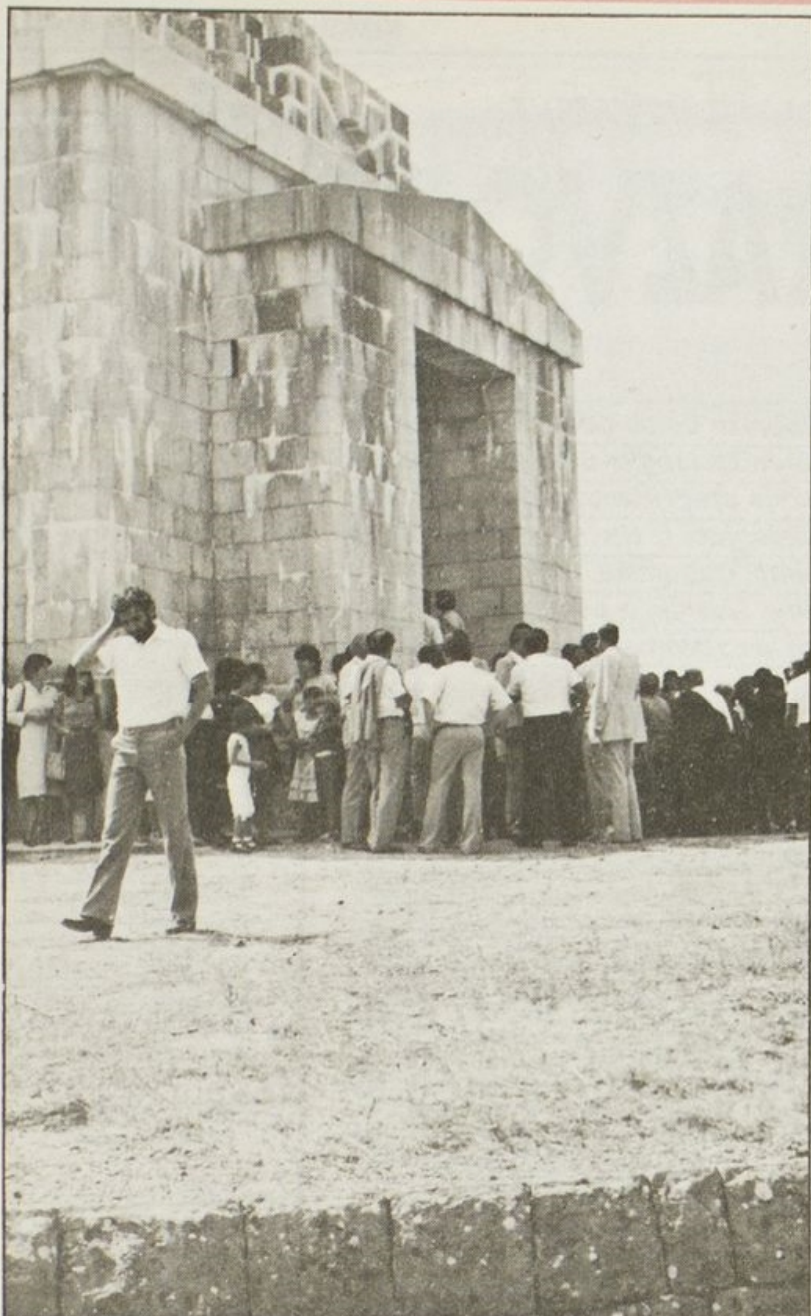
— Proces pretvorbe je u punom jeku, mi smo do sada napravili sve potrebne predradnje. Započeli smo i procjenu našeg poduzeća, to je najopsežniji posao jer imamo velik broj gradilišta od Zadra do Splita. Ovog trenutka vrši se anketiranje naših radnika, kojima je ponuđena kupovina dionica, izjašnjavanje o kupnji traje do 25. travnja, tako da ćemo do predviđenog roka za pretvorbu imati završene sve poslove oko vlasničkog pitanja u našem poduzeću.

● **Poduzeće "Lavčević" svrstalo se u red rijetkih tvrtki koje imaju budućnost. Što očekujete u sljedećem poslovnom razdoblju ne samo za svoju poslovnu jedinicu već i za hrvatsko građevinarstvo uopće?**

— Jedva čekamo završetak rata, ne samo zbog obnove porušene domovine i povratka izbjeglog i prognanog stanovništva, već i zbog novih investiranja i ulaganja u državu Hrvatsku. Potrebno je što prije krenuti u nova investiranja u republiku, razvojna orijentacija mora biti primarna, za sve to potreban je strani kapital i vjerovništvo banaka. Naše nade usko su vezane za rad u inozemstvu, mi imamo velika gradilišta u bivšem Sovjetskom Savezu, Iraku i Libiji, ali to su sve područja na kojima gospodari rat i bezvlašće, tako da nemamo velike koristi. No poduzeće u ovom trenutku preko posrednih građevinskih tvrtki vodi borbu za proboj na njemačko tržište. Za sada obavljamo samo kooperacijske poslove u Njemačkoj, ali očekujemo i prihvaćanje samostalnih zadataka. Osnova našeg održanja upravo je poslovanje s inozemnim partnerom kao i domaćinsko ponašanje zaposlenih. Upravo pridržavanje ovih postulata, karakteriziralo je rad "Lavčevića" u dosadašnjem razdoblju. Kada hrvatsko građevinarstvo počne raditi s punim kapacitetom, znat ćemo da i druge grane naše privrede dolaze u fazu poslovne ekspanzije i napretka, jer građevinska industrija pravi je pokazatelj ekonomskog i privrednog stanja u državi.

P. VLAHOV

TKO I KAKO ŽIVI

Mauzolej Ivana Meštrovića — još je neoštećen, hoće li takav i u povlačenju neprijatelja ostati?

Drnišani se temeljito pripremaju za povratak u grad Drniš ili okupirani dio općinskog teritorija. Kada će se, kako i kamo vratiti oko 18 tisuća izbjeglih sa 60 posto teritorija općine pod okupacijom, tko će osigurati povratak i stvoriti osnovne pretpostavke za normalizaciju života u razrušenom, zapaljenom, opljačkanom gradu i selima? O tome i još nizu značajnih i aktualnih problema i pitanja razgovarali smo s prvim ljudima drniške općine. Pronašli smo ih prošle subote u hotelskom naselju »Solaris« u Šibeniku, nakon završetka trodnevnog seminara o pretvorbi poduzeća i pripremama za povratak. Od predsjednika općine Drniš g. Josipa Odaka, potpredsjednika g. Petra Škarice i predsjednika Izvršnog vijeća g. Ante Matića podosta smo saznali.

Štete su ogromne

Materijalne štete u gospodarstvu općine Drniš vlada procjenjuje na oko 600 milijuna

DEM. Podatak je varljiv, kaže predsjednik, vlade Ante Matić, jer okupator je još tamo.

Uz razoreno i zapaljeno, totalno je opljačkano sve što se odnijeti moglo. Nakon pada i okupacije Drniša (17.9.1991. godine), okupatorska vojska i četnici su, na čelu sa domaćim »ugroženim« militarnim Srbima, opljačkali sve trgovine, lokale, kioske, obiteljske kuće i stanove. Sve što se moglo odvesti, od posuda do kamiona, odvezeno je put Knina i »krajine«. Opljačkana su i materijalna dobra i imovina poduzeća. Za Knin su, što vlakom što kamionima, odvezeni najprije gotovi proizvodi i sirovine iz tridesetak drniških poduzeća. U »drugo fazi« sistematskog pljačkanja uslijedilo je demontiranje i odvoženje strojeva i opreme. Za Knin su tako odvezeni šivaći strojevi iz »Konfekcije«, strojevi i oprema iz INA-OKI-jevog pogona, Tvornice oplemenjenih folija, »Dalmacijavina«, pogona »Salonacoopa«, oklajskog Sin-

Kakvo je danas stanje u Drnišu i okupiranim selima? Što im daje »mesna komanda grada«? Što rade i gdje su »ugledni« drniški Srbi? Da li je moguć suživot? Kada, kako i kamo će se vratiti Drnišani? Pripreme za povratak i obnovu su u tijeku. Vratit ćemo se uskoro, jer to je naša zemlja, tamo su naši opustošeni i razrušeni domovi, poruka je čelnih ljudi drniške općine, a manipulacija sa općinskim granicama neće biti. Sabor ih je prije četrdeset godina odredio i jedino ih on može mijenjati!

AVETINJSKI GRAD

Ante Matić: Drniš je mrtav grad. Najviše je stradao samo središte, od Čikolskog mosta do zgrade GIRK-Kaluna. Kada sam, prvi i jedini put nakon okupacije, kao predstavnik vlasti bio u Drnišu (27. 9. 1991.) vidio sam četiri stanovnika. Prizori su bili užasni i još uvijek me prate kao mora. Kasnije su uništavali i palili periferiju i sela. Tako su najveće štete i zapaljenih i srušenih kuća u Otavici, Parčiću, Gracu, Siveriću, te u Drinovcima, Ključu i Širitovcima na miljevačkom području. Kakvo je stanje na prominskom dijelu općine ne znamo, jer odatle imamo vrlo malo informacija, a tamo je ostalo 1130 žitelja, Hrvata, koji su prepušteni na milost i nemilost okupatoru.

tala, građevinski strojevi GIRK »Kaluna«, te kompletan vozni park »Drništransa«.

Ekspoziti iz Muzeja drniške krajine — u Kninu

Osim što su zgrade u bombardiranju stradale, opljačkane su sve pošte, od one u gradu do seoskih. Demontirano je i odnešeno čak 70 transformatora iz trafostanica, oštećen je glavni cjevovod. Prazne su ostale i prostorije škola, vrtića, Centra za kulturu i lokalna radio-stanica, Dom zdravlja... Sve, baš sve su opljačkali i odnijeli, sa sjetom govori g. Ante Matić. Štete na građevinskim objektima procijenjene su na oko 240 milijuna DEM. Oštećeno je oko 2900 stambenih objekata, u privatnom i društvenom vlasništvu (od čega 600 ima totalne štete) pa se šteta procjenjuje na 89 milijuna DEM.

Što li je s vrijednim eksponatima Muzeja

drniške krajine? Među muzejskim blagom je i nekoliko djela slavnog kipara Ivana Meštrovića, donacija njegove kćeri Marice Meštrović. »Svi su eksponati iz Muzeja drniške krajine, po nalogu pokovnika Hasotića, spakirani i odvezeni za Knin«, govori potpredsjednik općine g. Petar Škarica. A koncertni glasovir iz Muzeja je »viden« na kninskoj tvrđavi! Matićne i zemljišne knjige iz Drniša su, prema nekim informacijama, također u Kninu. Da nisu uništene (barem do prije mjesec dana) potvrđuju i izvodi iz matične knjige rođenih koje sa sobom donose drniški Srbi što su sve donedavna, preko Livna, dolazili u Split i druga mjesta. U matičnom uredu Gradac, također su knjige ostale i o njihovoj sudbini se ne zna. Iz ostalih matičnih ureda (Okolaj, Drinovci, Kljajić) knjige su spašene. Zgrada Općinskog suda je potpuno izgorjela, pa je teško vjerovati da je dokumentacija ostala. Nakon pljačke novca, zapaljene su i zgrade SDK, te Splitske banke — PJ Drniš. Teško da su dokumenti »preživjeli«.

Oko 3600 radnika, koliko ih je u drniškim poduzećima i ustanovama radilo, osim što su opljačkani, ostali bez radnih mjesta, a mnogi i bez kuće — ostat će, čini se, i bez radnih knjižica. Prebjezi iz Drniša svjedočili su i o tome kako po ulicama leže radne knjižice (npr. radnika »Croatia-osiguranja« knjižice su videne oko zgrade DPC u kojoj je sada »sedište komande grada«).

Tko i kako živi na okupiranom području?

Oko 2500 žitelja, među kojima je i 2000 Hrvata, ostalo je živjeti na okupiranom području. U gradu Drnišu koji je prije rata imao 4600 stanovnika, prema popisu agresorskih snaga ostala je 381 osoba. Hrvata je među tim »osobama« tek nekoliko, a najviše ih je u prominskom dijelu općine. Naravno, u broju 2500 nisu uračunati »stanovnici« i »došljaci« u najžešćim četničkim uporištima u Bobodolu, Baljcima, Tepljuhu, Bločiću,

»KOMANDA MESTA«

Josip Odak: Prije četiri mjeseca okupatorska je vlast osnovala »stanicu milicije« u Okolaju i Drnišu, te »komandu mesta mesne« u Drnišu, da bi, kako su nam najprije rekli dok smo se još vidjeli na području, zaštitili stanovništvo i imovinu od pljačke i uništavanja. U »sprečavanju« toga nisu uspjeli, a bilo je i zločina. Šef komande je neki Crnogorac, a ima tu i nekog »donesavni« sugrađana i »uglednih« drniških Srba koji su godinama kreirali privrednu i kadrovske politiku. Spomenut ću samo imena! Rade Lučić, jedan od činskih partijskih sekretara, Marad Grubač, nekadašnji komandant stanice milicije Drniš... onda Drnović, go Ralić, Vojko Vukešić, a u Okolaju je šef »stanice milicije« Milan Vukrović. Komanda je »obezbeđivala« dovođenje struje i vode u grad i sela sa srpskim življem. Izdajivci propusnice, potvrde...

Miočiću, dijelu Kričaka i Žitnica — Škarica.

Najteže je stanje na okupiranom prominskom području jer su tu Hrvati većima izloženi torturi okupatora, bez novih živežnih namirnica, struje i vodne medicinske pomoći. Kninski korpus nije dozvolio dostavu humanitarne pomoći u okupirana područja.

— Do prije dva mjeseca na tom području je radila jedna medicinska ekipa Doma zdravlja, na čelu sa dr. Čakčićem. Oni su kolima obilazili sva sela i pružali pomoć, pa smo po njima uspjeli tjedno poslati 20 do 30 obiteljskih lijekova. Onda je čuveni zločinac, general »raspušten« ekipu i nitko više ne obilazi, stare, bolesne i napaćene ljude, gospodin Škarica.

Gdje su »ugledni« drniški Srbi?

Od tada u grad dnevno dolazi iz Knina. Ali, pred njegovom ordinacijom u jednoj stambenoj zgradi, nema pacijenti do njega ne mogu doći —

PROGNANICI I IZBJEGLICE

VIŠE PITANJA NEGO ODGOVORA

Navršava se godina dana kako se Šibenik, prvi u Hrvatskoj, suočio s tragedijom izbjeglica. Sjećate se, bili su to Hrvati iz Knina čije smo priče potreseni slušali preko radio valova, za koje smo isto tako preko radija tražili smještaj u obiteljima i slobodnim vikendicama, kojima smo (kako kaže Šime Gulam iz Pirovca) kupovali četkice i paste za zube, a nešto kasnije i kupače kostime. Tko je onda i slutiti mogao kolike će kolone ljudi poći putem kninskih Hrvata? Sada već teško i mi sami imamo dinar za svoju pastu za zube (četkicu koristimo staru) a mnogima treba ne samo krov nad glavom nego i kruh. Od prije mjesec, dva neki optimisti počeli su govoriti o povratku ljudi na svoja ognjišta, neki optimisti počeli su kreirati programe povratka i obnove, a prognanici su počeli osnivati zavičajne klubove ne bi li sami sebi ulili nešto volje za izgubljenim životom. Ponadali su se oni, ponadali smo se i mi. Država je obećala novac. Čekali smo »plave kacige«, a upravo kad su došli rat je planuo u Hercegovini pa Bosni. I opet su krenule rijeke ljudi bez igdje ikoga i bez igdje ičega, a nama su se srca opet otvorila.

i u hotele koje smo provjetravali za turiste-avanturiste uselili smo naše Hercegovce i Bosance — izbjeglice, čini nam se jasnije i tragičnije od naših prognanika. Prvo ih je kao i onih lani iz Knina bilo malo — stizali su vlastitim automobilima i k vlastitoj rodbini pa ih nismo niti zapažali. A onda je u »Solaris« stigao prvi autobus iz Zagreba, ali s Bugojancima. Već sredinom ovog tjedna baratalo se s brojkom od 400 izbjeglica, ali su brojke nepouzdanice i ne govore ništa o ljudima i njihovim patnjama (vidi okvir!). Kako tih ljudi i tih patnji nije bilo ni u zakonima nismo imali kuda s njima. Oni su po papirima strani državljani i prema tome imaju se tretirati po Zakonu o kretanju i boravku stranaca. Da bismo ih uopće mogli smjestiti ovdje moramo ih dakle prijaviti, a da bi se prijavili moraju se obratiti Ministarstvu unutarnjih poslova. Zamislite sad zbrke kad se Ministarstvu obraća desetine tisuća ljudi dnevno a da mu ono odobrava boravak i status izbjeglice! Naravno, nije išlo. A nije išlo ni da jednostavno dobiju status izbjeglice-prognanika pa je Ured za prognanike i izbjeglice prije nekoliko dana centrima za socijalni rad prosljedio

upute o postupanju s tim ljudima. Dakle ti »stranci« prvo se prijavljuju policijskim upravama radi evidencije privremenog boravka a potom regionalnim uredima za prognanike i izbjeglice, odnosno, centrima za socijalni rad. Kad takva osoba dobije osobni karton na kojem obavezno mora pisati izbjeglica (da se razlikuju od prognanika koji su prognani s teritorija RH) ostvaruje prava na svaku humanitarnu pomoć u hrani i odjeći »izuzev na novčanu za koju trenutno nema uvjeta«. Uz ostvarivanje prava na pomoć ide i dužnost ispunjavanja radnih obveza kojoj podliježu svi prognanici. Ima još jedna »regula«, naime, osobni kartoni ne izdaju se u pravilu muškarcima od 18 do 60 godina a izuzetak od pravila je bolest, trajni invaliditet i u nekim slučajevima a na pismeni zahtjev centara za socijalni rad, i pripadnost hrvatskom narodu. U slučaju da centar za socijalni rad ne izda »žuti« karton oštećena osoba odnosno izbjeglica nema pravo žalbe nego može samo pokrenuti upravni spor. Karton sa znakom izbjeglica vrijedi samo 30 dana, a prestaje se ovjeravati u trenutku kad prestanu okolnosti zbog kojih je izdan. Oni koji su vidjeli rijeke

prognanika posebno one iz Hercegovine tvrde da muškaraca među njima i nema jer su mahom ostali braniti domove. Među njima su uglavnom žene — o nacionalnosti ne treba ni pitati — mahom Hrvati i Muslimani.

Uz obilje problema koje su sobom donijeli još je jedan sada za njih, ali i za nas novi — novac. Mi u Hrvatskoj već duže vremena upotrebljavamo hrvatske dinare — oni imaju jugoslavenske koji ovdje ne vrijede. Jedina ovlaštena banka na području Hrvatske za mijenjanje tih dinara je Privredna banka Zagreb koja na cijelom području šibenske općine ima samo jednu poslovnicu i to onu u Primoštenu. Onog dana kad smo ih pitali kako i po kojem tečaju mijenjaju jugo u hrvatske dinare mijenjali su 10 tisuća jugo u tisuću i 200 HRD. Budući da izbjeglice za sada nemaju prava na nikakve novčane pomoći (i prognanici koji imaju pravo ne mogu ga trenutno ostvariti jer vladin ured nema sredstava da im obećane novčane naknade isplati) mogu jedino mijenjati zapadnu valutu ukoliko je imaju.

Inače, kad je nedavno u Šibeniku boravio dr. Mate Granić, potpredsjednik vlade RH, a to je bilo prije ovog ve-

Djeca, žene — muškarci su ostali tamo

NA OKUPIRANOM DIJELU DRIŠKE OPĆINE?

umirali — jer im je kretanje ograničeno! Vjetrovine ne rade, a ima li pomoći za Hrvate i liječnicima iz «krajine», prosudite sa-

Drniška općina je bila jedna od najne- vijenijih u Republici Hrvatskoj, pa je tako eljavanje stanovništva u potrazi za radnim vstima i boljim uvjetima življenja, iz godine adinu raslo. Prema zadnjem popisu općina- imala 24.150 stanovnika (oko četiri ti- manje nego 1981. g.) od toga 21 posto og življa. Mada je uvijek bila apsolutna hratskog stanovništva, na važnim mskim i rukovodećim mjestima od dru-

ASTOJ U REGOVORIMA

Petar Škarica: Posljednji pre- tori su vođeni prije više od deset dana u Žitnici, kada je ena i posljednja razmjena za- enih i mrtvih. Od tada sa stavnici kninskog korpusa žitnih vlasti Knina nismo prego- li. Po zadnjem popisu naše ne u kninskim logorima je još atvorenika s našeg područja, a je taj broj promjenljiv. Nai- oni «po potrebi» puste ili uhi- še civile. Ljudi iz Međunarod- rvenog križa rade svoj dio a, ali je teško utvrditi pravo je, jer u Kninu postoje i tajni ori. Ja tako na papiru imam ka Volarevića, s ličkog pod- i, koji je u zatvoru od 10. ja prošle godine, a nigdje nije rdeno. Međutim, on je još živ, ije nekoliko dana viđen ka- opa rovove u selu Golubić, aj Knina. Među Drnišanima se nalaze u kninskim zatvori- samo je jedan pripadnik HV, nimir Grčić. On je tamo od 22. linca i prošao je strašnu tortu- Dvadeset dana je proveo bez če, pokrivača i daske u be- skoj samici u siječnju, sve dok neki oficir, Makedonac, nije lovao i izveo ga... Što je im, ne znam...

Josip Odak, predsjednik SO Drniš

gog svjetskog rata pa nadalje, uvijek su bili Srbi. Srpski lobi u Drnišu je bio jak i vodio je razvojnu i kadrovsku politiku godinama. Nismo stoga mogli ne postaviti pitanje: gdje se nalaze «ugledni» drniški Srbi?

— Ima ih svagdje. Jedan manji dio je s nama pobjegao. Od onih što su ostali ima ih u «Komandi mesta Drniš», ima ih po tenkovima, u različitim YU-vojnim i četničkim formacijama. Ima ih na odgovornim mjestima u kninskoj općini i «krajini», kao Risto Matković, nekadašnji predsjednik Općinskog suda Drniš, ili Boško Popac, pravnik i nekadašnji pravobranilac samoupravljanja. Nekadašnji «uspješni» privrednici: drniške općine, Srbi, otvorili su tako i privatna poduzeća, ugostiteljske i trgovačke radnje, od Knina, Drvara, Bosanskog Grahova, pa sve do Zemuna i Beograda. Moram također reći da imamo na popisu 450 osoba protiv kojih će biti pokrenut krivični postupak, zbog raznih djela: od pljačke do zločina. Među tim imenima ima i tih «uglednih» drniških Srba, ali sada ne želim o imenima govoriti. Za te osobe postoje svjedočanstva i kada se vratimo, pravna država i zakoni moraju djelovati. Želim reći i to da je sa nama pobjeglo oko 10 posto srpskog življa (400) s područja općine. Oni su Hrvatsku prihvatili kao svoju do-

VRAĆAMO SE - MILOM ILI SILOM!

Josip Odak: Prema Wanceovom planu, nakon što posljednji vojnički zadnji kontingent UN stupi na tlo Hrvatske, treba uslijediti povlačenje jugoarmije i četničkih formacija, s teritorija RH pa tako i drniške općine. Ako tako bude, negdje krajem svibnja u Drniš bi mogla ući naša vojska, policija i pripadnici civilne vlasti. Najprije valja očistiti teren od mina, provesti asanaciju terena, te dovesti građevinske, elektro, veterinarske, medicinske i ekipe vodovoda, kako bi se osigurali osnovni preduvjeti za povratak. Bezglavo smo i neorganizirano bježali! Povratak ne smije biti takav! Očekujemo da bi i prvi stanovnici-povratnici mogli doći u roku od tri do šest mjeseci. Ako ne bude išlo po Wanceovom planu, nažalost, ovo stanje morat će riješiti oružje. Mi ćemo se vratiti, milom ili silom! To je naša zemlja, tamo su naši razrušeni domovi...

movinu i tako ju doživljavaju i osjećaju. Mnogi su se uključili i u obrambeni rat. Imamo i pojavu «povratka Srba» koji su u prvom naletu otišli za Knin, u Bosnu ili Srbiju. Valjda su i oni shvatili tko je agresor, tko ubija, pali, ruši, pa su do nas stizali preko Livna. Sada je i ta komunikacija prekinuta, pa ne znam kako će ostali koji shvate stvarnost sada dolaziti, kaže prvi čovjek drniške općine, Josip Odak.

Jesu li vitalni, kulturni i crkveni objekti minirani?

U vrijeme napada na Drniš, u samom gradu je kada se radi o sakralnim objektima, stradao zvonik pravoslavne crkve. Uništena je crkva sv. Petra i groblje u Siveriću. Je li kasnije, posebno u selima, bilo uništavanja takvih objekata, nema informacija. Zabrinjavajuće je to što do drniških vlasti dolaze informacije (od pobjega i naših osmatrača)

da su svi vitalni, kulturni i crkveni objekti minirani. Naši sugovornici imaju indikacija da su te informacije točne. Imaju informacije da je u siječnju ove godine smrtno stradalo osam osoba u Drnišu koje su pokušale ući u neke objekte, jer su naišli na mine iznenadnja. Izvadači Hrvatske vojske su primijetili da su oko objekata škola, te drugih vitalnih i društvenih objekata okupatori kopali rupe za mine. Jesu li mine i postavili, teško je znati. Postoje informacije da je i crkva Sv. Rozarije u Drnišu minirana! Uptitali smo i za Mauzolej I. Meštrovića u Otavicama — što je s njim? Do sada, nije oštećen. I Franjevački samostan na Visovcu je za sada čitav, a hoće li i kraj rata i srpskog barbarstva tako dočekati, nezahvalno je prognozirati.

Drnišani se, u izbjeglištvu, pripremaju za povratak. Željno ga očekuju, a što ih tamo čeka osim mina iznenadnja?

«Plavi» ne dolaze na teritorij općine Drniš

Dugo očekivani odgovor na pitanje dolaze li snage UN na teritorij drniške i dijela šibenske općine je prije nepunih mjesec dana dobio. To nisu kriza područja, nisu demilitarizirane zone i «plavi» tu nemaju što raditi! To su, kaže nam predsjednik općine Drniš, g. Josip Odak i uvjeravanja najodgovornijih u vladi Hrvatske. Iseeljavanje ostatka jugovojске i četnika (s tehnikom naravno) trebalo bi teći pod nadzorom logističkih snaga UNPROFOR-a. Tako će na području općine Drniš biti četiri osmatračka punkta: u gradu Drnišu, Oklaju, Širitovcima i Miočiću. S okupatorskom vojskom povući će se i «domaći» četnici, smatra Odak i kaže da je za njih bolje da «nas ne dočekaju». Oni koji

SUŽIVOT - KAKO?

Josip Odak: Ja im oprostiti ne mogu! Neka im Bog oprost! Nema srpske kuće u kojoj nisam bio u Tepljuhu, Bločiću i Miočiću, a moj prvi susjed mi je kuću zapalio! Kada se sjetim mislija mira, pitam se kome sam govorio! Svi su glumili, a ja sam bio miroljubiv i naivan!

Petar Škarica: I za nas i za njih, te za cijelu Europu, bilo bi najbolje da nas dijeli granica i da se vidimo kao turisti na ljetovanju u Hrvatskoj ili zimovanju u Srbiji! Tako ne može biti, znam. Stoga neka djeluje pravna država, a zločince će pravda (mada često spor) kad tad stići.

Ante Matić: Na suživot smo osuđeni, ali bit će vrlo teško. Bit će to još jedna duga i teška borba, obnova duhovnih vrijednosti i stvaranje čovjeka. Koliko će tko u tome uspjjeti, ne znam...

NEMA PROMJENE OPĆINSKIH GRANICA

Josip Odak: Manipulacija s općinskim granicama neće i ne može biti. Njih je odredio Sabor RH prije četrdesetak godina i jedino ih on može mijenjati. To što su se svojedobno granična sela sa kninskom općinom, u kojima je većinski srpski živalj, «pripojila» općini Knin, a kasnije tzv. krajini, jest i onda i danas mimo Ustava Republike Hrvatske i stoga nikakvih razgovora i mogućih odstupanja nema. Općina Drniš će u cijelosti teritorijalno ostati ista i pod upravom hrvatskih vlasti, a u njoj će vrijediti zakoni Republike Hrvatske!

nisu okrvarili ruke, mirno mogu ostati. Njih nitko neće dirati, ali će svoju neokaljnost morati dokazati!

Obnoviti ćemo sve — to je naša zemlja

Drnišani su programe za obnovu i povratak, uglavnom, sačinili. Veliku pomoć u tome su imali od odbora Drnišana u Zagrebu i Rijeci. Zajedno sa Hrvatima u dijaspori, oni su do sada, ponajviše braniocima, pomogli sa svojim donacijama u vrijednosti od oko 6 milijuna DEM. Pomoć drniških Hrvata, od Njemačke do Škotske, pristiže i danas u hrani, odjeći i vozilima.

Prije četiri mjeseca formirani su sa zagebačkim odborom zajednički stručni timovi (za graditeljstvo, za povrat stanovništva, za obnovu, itd.), u cilju što temeljitijih priprema. Sačinjene su i dvije promemorije i dostavljene svim klubovima u inozemstvu. Regriranja i interes za pružanje pomoći, od donacija u vidu građevinskog materijala, kućanskih aparata, te svega što će u prvim danima biti potrebno — pa do ulaganja kapitala u privredne objekte radi ostvarivanja zajedničkih interesa (obnove i profita) su pozitivna.

Drnišani se spremaju i na put po Europi, kako bi u proces obnove i izgradnje uključili ne samo svoje sugrađane, već i strane ulagače. Posjetili su i gospodina Slavka Degoriciju u Ministarstvu obnove RH. I tu su naišli na podršku i obećanjima za pomoć pri obnovi. Sve će biti lakše od povratka na radna mjesta, kaže prvi čovjek drniške općine, Josip Odak. Svoje sugrađane, a njih je više stotina i na šibenskom području, moli za još malo strpljenja, te da ne gube nadu i vjeru u skori povratak. «Mi smo radišni, sve ćemo sagraditi i obnoviti, najteže će biti zaliječiti rane i zaboraviti patnje koje smo prošli. Ali, vratit ćemo se na rodna ognjišta, vjerujte mi!», uvjerava nas gospodin Odak na kraju razgovora. **Pripremila: Katarina RUDAN**

SAM BOG ZNA

Gotovo 140 Hrvata i Muslimana iz Bugojna, Dervente, Doboja, Kupresa, Zvornika, Bjeljine, pa čak i iz Sarajeva, smješteni su u hotelu «Andrija». Njihove priče najbolje govore o njihovim stradanjima.

— Mi smo došli kamionima do Save — počinje svoju priču majka dvoje djece iz Dervente, na čijem licu su iscrpljenost i strah ostavili dubok trag. Čamcima smo prešli Savu, jedva smo uspjeli, jer su na čamce pucali. Pomogli su nam gardisti koji su nam organizirali prijevoz do Slavonskog Broda, a zatim do Zagreba, gdje smo nekoliko dana bili u Domu sportova. Mi smo zapravo, čekali do zadnjeg časa. Stanujem u Industrijskoj zoni Dervente. Prošle godine uselila sam se u novu kuću. Sve smo sredili. Sad nemam ništa. Muž mi je ostao braniti grad.

— Ja sam došla iz Bugojna, a rodom sam iz Kupresa — priča starica, čija su tri sina ostala kod kuće. Mi smo skroz izgubljeni ako naše Bugojno strada. Bilo nam je teško odlučiti napustiti svoje kuće, ali sedam dana prije Bugojno su napustili svi Srbi, a gdje god oni isele ni nama se ne piše dobro.

— Pa, iz Bjeljine sam pobjegla. Ostavila sam radnju, kuću, dvije kuće, zemlju. Muž mi je bolestan, došao je sa mnom, kćerka i unuk. Otišli smo da spazimo živu glavu. U Bjeljini je užasno, užasno. Ja sam bježala ispred metaka, sakrili smo se u neki podrum, mali, gdje nas je deset spalvalo. Kad se malo smirilo otišli smo kući. Noću su nam hodali oko kuće naoružani do zubi. Okruženi smo oružjem, jer i dijete od 14 godina nosi neakvu pušku. Klali su, ubijali, pljačkali... Sve je to za nas bilo iznenađeno. Moju su radnju opljačkali Srbi, naše komšije. Nije ni Arkan, nisu došli ni iz Srbije, nego naše komšije. To je za nas tragedija. Navikli smo s tim ljudima živjeti. Mi smo njima išli na Božić, oni nama na Bajram.

Suhonjava starica iz Bugojna sa strahom dodaje: — U Bugojnu nisu borbe, ali mi smo opkoljeni, Donji Vakuf, Kupres, to nema što se ne radi. Zato smo pobjegli.

Žestina napada jugoarmije i četnika i brzina kojom su se događaji odvijali zatekli su sve ove ljude. Odvojeni od svojih muževa, sinova i braće, sa strahom prate sve ono što se događa u Bosni i Hercegovini. Rat je prekinuo njihovu svakodnevicu, budućnost učinio neizvjesnom.

— Mi samo sad tu — kroz plač je rekla starica iz Modriče — a kad ćemo se vratiti... sam Bog zna. **M.L.**

likog vala izbjeglica iz BiH, iznio je između ostalog i podatak da Hrvatska dnevno na zbrinjavanje i prehranu prognanika troši oko milijun maraka — mjesečno dakle 30 milijuna. Koliko će joj sada trebati? Bilo je na tom sastanku riječi i o onih 300 dinara koliko Republički fond kralja Zvonimira izdva- ja za svakog prognanika smještenog u hotel ili neki drugi turistički kapacitet. Vlada je čak namjeravala to za 25 posto povisiti, ali, prema posljednjim informacijama, odustalo se za sada jer novaca nema. Imajući u vidu ove posljednje događaje teško da će ih i biti.

Split koji se ovaj put prvi našao na udaru nije imao dovoljno ni kapaciteta ni hrane. Ljudi su upućivani prema otocima. Šibenik su najvjerojatnije kao ratno žarište izbjeglice nastojale zaobići. Kako nam je ovog tjedna kazala i Neda Klarić, direktorica Centra za socijalni rad pregovaralo se o otvaranju tri odmarališta čiji su vlasnici izvan teritorija suverene države Hrvatske kako bi se zadovoljile potrebe za kapacitetima. Na sreću hrane je zahvaljujući nepresušnim izvorima humanitarne pomoći bilo dovoljno pa nitko nije gladovao. Od Zorice Gašperov, tajnice Općinske organizacije Crvenog križa, saznajemo da se njima do sredine ovoga tjedna za pomoć obratilo sedamdesetak osoba izbjeglih iz susjedne BiH. Svima je njima uručena pomoć u hrani. I svi učenici koji su se obratili školama već su uključeni u nastavu (Primošten).

Očito planovi o povratku sada su dalji premda se ne radi o istim ljudima

Do prije dva-tri dana nismo ni znali jedni za druge — danas valja organizirati zajednički život u izbjeglištvu

i istim nevoljama. Posljednjim popisom prognanika koji je uredno proveden i na šibenskom području pokazalo se, istina, da je broj prognanika nešto manji nego se računalo. I u samoj Hrvatskoj broj je bio za nekoliko desetaka tisuća manji, ali što vrijedi kad su stigli novi beskućnici sa istim ili čak i većim problemima. Koliko će oni morati čekati da i njih upišu u kalendare mirovnih mislija? Kad će početi razmišljati o povratku? Neki od onih prvih prognanika

— Hrvata prognanih iz Knina, uredno su već zamijenili svoje kninske stanove i snašli se za svoje izdržavanje, zaposlili. To je vjerojatno uspjelo i brojnim drugim prognanicima koji su se našli u većim gradovima poput Zagreba, Rijeke, Splita — neće li i brojni drugi poželjeti ostati u mjestima izbjeglištva. Za sada je još uvijek daleko više pitanja nego odgovora?

J. PETRINA

SUGLASJA

BALADA O
PREVARENIMA
U ZLOM
VREMENU

Vraga bismo bez časnog Cicerona mogli shvatiti (i prihvatiti) da je istinita istina kad se kaže: »Smrt je strašna za one koji sa životom gube sve, a ne za one čija slava neće nikada moći umrijeti«. Tog se glasovitog Rimljanina prisjećamo povodom susreta s jednim istaknutim šibenskim ratnikom (vidite da smo za nijansu određeniji u izričaju — jer nismo ustvrdili da je riječ o BIVSEM BORCU) koji nam je, znamo da je to izgovoreno sasvim iskreno, »naložio« da — ako uхватimo vremena i priskrbimo novinsko prostora! — rečemo poneku i o onim partizanima što su u nimalo antihrvatskom stajalištu ginuli u borbi protiv OKUPATORA.

Premda u njegovom prijateljskom nagovoru i humanizmom nabijenom monologu nije bilo — uvjereni smo u to, duboko uvjereni — ni trunke prijekora upućenog bilo kome osim LJUDSKOM ZABORAVU, čini nam se da, baš poradi toga (mada ne i isključivo zbog toga) uistinu valja bez iole zadržke kazati da je na stotine hrvatskih dvadesetogodišnjaka prestalo živjeti ne poradi toga što su poginuli rušeći ONU DRUKČIJU Hrvatsku, već stoga što su SVOJIM IDEALIZMOM BRANILI ipak nam JEDINU DOMOVINU. Jer su ustali, iako vođeni komunističkom rukom, protiv stranog zlosilja i okupatorskih porobljivačkih nagnuća. Tu istinu ne valja (niti se smije, poradi nas samih) zaboravljati, još manje umanjivati.

Premda će tek sud BUDUĆIH POVJESNIKA moći od ulomaka GORKOG VREMENA sastaviti ISTINITU SLIKU jednog događanja (a to znači i stradanje i radovanje) koje je bilo i trajalo rastezljivo na četiri duga godišta — već se danas može ponešto izreći. Može se, primjerice, kazati to da u himbenom vremenu, u vremenu PATRIOTSKIH PREVARA što su nastupile (i nahrupile) NAKON USMRTLJENJA IDEALISTA nije bilo mjesta za poštenjake i ushićenike, jer je čvrsta ruka tzv. diktature proletarijata (koja je RADNIŠTVU NANIJELE VIŠE ZLA nego doista izrabljivački KAPITALIZAM!) zatirala sve rodoljubstvo integrirajući nas u samrtno bratstvo i jedinstvo. To je, uvjereni smo, ulomak moguće istine. Za one kojih više nema to je preslaba utjeha. Za one koji su pali dobre vijesti uvijek stižu (pre)kasno. Poradi toga, čini nam se, IDEALISTI mnogima nisu po volji, nisu posebice NAKON zbivanja, nisu jer bivaju smetnje, jer postaju savjesti onima što mogu bez poštenja i ljudskosti. Otprilike tako, dabome.

Iako bi se još dalo pisati, premda prosudbe u zadanim odrednicama nemaju granica, mada će neki s ovakvim stajalištem biti razočarani (a rijetko koji ushićen!) mi ćemo, jer to možda uistinu i treba, još jednom naglasiti: NEKA JE VJEČNI SMIRAJ SVIMA ONIMA KOJI SU PRESTALI ŽIVJETI DA BI SE NJIHOVI IDEALI MOGLI OŽIVOTVORITI. Kurvanjsko je vrijeme, nažalost, učinilo da su na njihovom ŽRTVOVANJU mnogi manje vrijedniji i pošteniji GRADILI SVOJE DVORCE LOPOVLUKA I GADNIH PREVARA. Ako netko misli drukčije — neka izvoli.

OZRAČJA

PSI POVIJESTI
JOŠ GRIZU
HRVATSKU

Ta nitko ne ljubi domovinu jer je velika, već jer je njegova«. Mudri Seneka tako je mudro zborio prije koliko li već stoljeća uvjeravajući tom trasom (i) one koji je ponekad (i u nekim prilikama) zatajuju da čine krivo. A kako je DOMOVINA svima samo jedna, to bi moglo značiti (i znači) da SVI politički svjetonazori podjednako na nju imaju pravo. Pravo da je VOLE, da joj SLUŽE, da je LJUBE, da je UZNOSE. U nekim razdobljima (iliti političkim trenucima) mnogi kao da na to zaboravljaju, ili čine sve da obnašatelji ljubavi spram JEDINE DOMAJE budu mjereni njihovim metrom i »ugurani« u njihove odrednice i iskaznice.

Zahvaljujući (zasad) jednom južnokratkom (iliti dalmatinskom) dnevniku čitamo: »Da za neke građane datum 10. travnja nije samo još jedan od

listova na kalendaru, osjetilo se i u satorskom restoranu. Grupa od petnaestak zastupnika upriličila je mali »kulturno-zabavni« program pjevajući pjesme čiji je pripjev bio »EVO ZORE, EVO DANA, EVO JURE I BOBANA«. Toliko te novine. S obzirom na to koje su (i kako dišu) što se nas osobno tiče — nije — ni trebalo više. Dabome da nije.

Budući da svatko ima PRAVO na svoje mišljenje (i razmišljanje) ni naznačeno »iznošenje s namjerom« i zna se kojom (i kakvom) nakanom ne treba osuđivati. Valja ga, naime, prihvatiti kao pluralističku realnost. Mi, međutim, ponešto drukčije razmišljamo, ili pak želimo promišljati. Hoćemo, naime, kazati da nam pjevanje takve pjesme (niti prigoda koja ju je »izazvala«) niti malo ne smeta, jer se priklanjamo

onoj da nitko nije toliko crn (a onaj drugi bijel i nevin) da bi ga valjalo SILOM još više ocrnjivati. Samo se pitamo (a neke bismo druge ushtjeli pripitati) da li bi se DOTIČNA NOVINA I DOTIČNI AUTOR jednako osvrnuli da je netko u tom restoranu (a i bit će za to, duboko se nadamo, i vremena i prigode) u čast AVNOJ-a, ili ZAVNOHA-a, ili 29. NOVEMBRA, ili 27. SRPNJA (dosta je i to, da druge nadnevice ne spominjemo) zapjevao onu »Ide Tito preko Romanije«. Te hrvatske planine, ipak. Vjerujemo da ne bi. To ne bi uradili NAMJERNO. A što se nas tiče — mi, uistinu, nećemo imati ništa protiv da se zapjeva (ili zagudi) bilo koja internacionalistička, kompartijska ili tzv. partizanska — ako se prihvaća mogućnost da se pjevuše i ONE koje nekima i danas (a to znači JOŠ UVIJEK) »paraju dušu«.

Što se zbilo 10. travnja 1941. godine svima je dobro znano, vjerujemo,

da će pošteti i uistinu dobronamjerni bez iole ograda shvatiti da je jedno OSNUTAK HRVATSKE DRŽAVE a drugo režim koji je bio NADMOĆAN DRUGIM SASTAVNICAMA te iste nezavisne i međunarodno (od 34 države) priznate tvorevine. Koja, dabome, u svom četverogodišnjem trajanju nije bila čedna i bezgrešna. Nije. Samo, jedno je OSUDA neprimjerenih čina, a sasvim drugo nijekanje prava izbora na SVOJU DRŽAVU. (Uostalom, bila kakva bila — draga nam Hrvatska zemljo! lipošino nikad nije bila veća od te »desetotrvanjske tvorevine«).

Oni koji »ne znaju« za Bleiburg i križne putove, oni koji »zaboravljaju« na poratna strijeljanja bez suđenja, oni koji šute o klanju Hrvata katoličke i muslimanske vjeroispovijesti — bome da UZDIŽU jasenovačku sramotu. Ma se nas to bogme danas želi umuknuti. Malo morgen.

ZDVOJNOSTI

KOME TO SMETAJU
JURE I BOBAN?

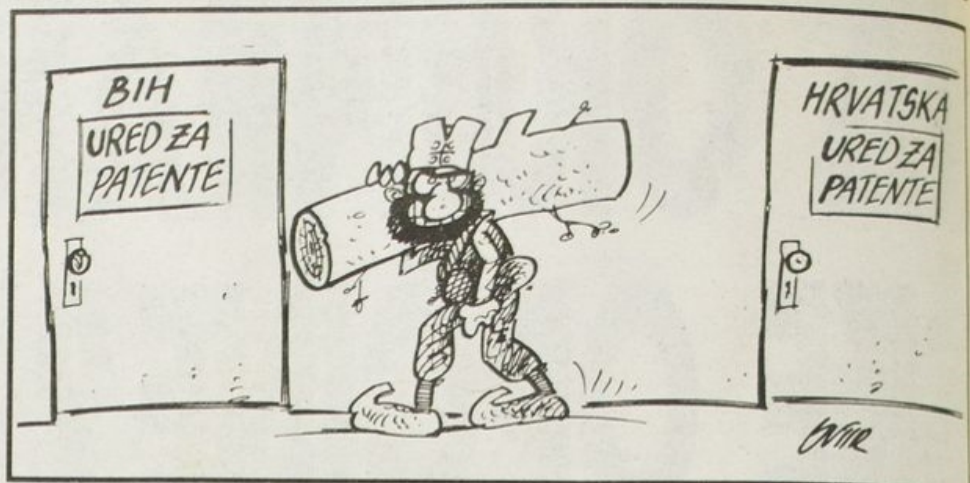
Nema da ga ima. Ima da ga nema. Tko je to rekao, kada i kojom zgodom možda, danas, i nije važno, ali nije zgorega naznačiti, to jest pripomenuti, da je dotičnik u onom bivšem sistemu što smo ga tako lakovjeromice nazivali socijalizam zauzimao veoma, veoma značajno mjesto. I da je još među živućima. Istina, ne može se izreći da danas »vedri i oblači«, ali se može sasvim pouzdano pretpostaviti (a to znači i najaviti) da se mnogima — kad se spomene njegovo ime — zamrač pred očima.

Naznačeno spominjemo samo zared (valjda ipak) prijeko potrebnog uvoda bez kojega bi bilo bar ponešto nejasno. I to bez namjere i uz odsustvo znakovitosti. A pišemo, to jest razglabamo povodom jednog (kako neki misle) prozaičnog zabrana, hoćemo reći povodom »stopiranja« izvedbe pjesme (koja je, primjerice, na Radio-Splitu već mjesecima hit) što ima valjda ipak popularni pripjev »Evo zore, evo dana, evo Jure i Bobana«. Na šibenski krugovalnoj postaji »vrtjela« se, kako smo obavijestili, samo dva dana.

»Skidanje s repertoara« nije, da ne bi možda, bilo nesporedno, nadošlo iz (u)vek moćnih općinskih struktura, već je mig, valjda i zasigurno, nadošao iz hrvatske metropole. Zbog čega je ta pjesma — hajde da se tako izrazimo — u pričuvi — nije baš posve jasno. Razabrat se jedino može da (valjda samo u ovim paklenim i zloglukim vremenima!) nekima ili nekome smeta — u nekom i nekakvom pogledu — i samo dozivanje vitezova Jure Francetića i Rafaela Bobana, vojnopostrojbenih časnika iz vremena Nezavisne Države Hrvatske. Ta su dvojica, ako možda nekome nije znano, bili čelnici elitne ustaške »Crne legije«, borbene postrojbe koja je po jednima iza sebe ostavljala zgarista, a po drugima žustro branila od odmetnika napadnuta hrvatska i muslimanska sela. No, konačnu prosudbu (i) o tome bome da će dati, to jest pošteno podastrijeti objektivni, a to znači nenaručeni povjesnici.

Što još kazati? Možemo se prikloniti prosudbi (premda to ne znači da je prihvaćamo u SVIM inačicama) da je do zabrane izvođenja na krugovalu te pjesme došlo s »debelim« razlogom i moćnim povodom. Neka tako bude. Možda reproduciranje te melodije nekima nije »za uho«. Međutim, iako sve to može biti razložno, ima dosta (ako ne i previše, posebice s obzirom na prijedena vremena i stečeno iskustvo) dvojbi ne znači li taj POČETAK i širenje »stopiranja« svega onoga što se NEKOME ne sviđa. Bit će još otužnije ako se zna da su autori zabrana ljudi koji pamte da se (ne baš tako davno) zbog PUEVANJA U KRUGU OBITELJSKIH SLAVLJA poznate i drage »Vile Velebita« ljude kažnjavalo dvogodišnjom (besplatnom) zatvorskom opskrbom.

Hoćemo, zapravo, naznačiti ovo: ako i možemo (premda osobno NE MOŽEMO!) prihvatiti zabranu javnog izvođenja popularne pjesme o Juri i Bobanu — pitamo se hoće li se ljude veseljake početi napasti ako nekom prigodom »za svoju dušu« izvedu taj pripjev? A zabrane — u svim vremenima i svugdje — uvijek su počimale »neudržnim« startovima. A bilo bi najgora ako bi se doznalo da ta »stopiranja« izriču SPODOBE koje su i jučer (ili prekjucer) slale ljude u Stare Gradiške i Grgure zbog sasvim običnog izvođenja — pjevanja.

Priredio: Đuro BEČIR

GUBITNICI

ČUTOLOZI

TAJE SUZE RADOSNICE

Ljudi će uvijek biti opaki, ako ih neka nužda ne prisili da budu dobri«. Machiavelli upravo tako kazuje a zbivanja oko nas (i ne samo ova najaktualnija) bome da svjedoče istinitost te prosudbe. U vremenu užasnih i malo od očekivanih protuslovlja, u doba kad se razumom sasvim određene i na prvi pogled jasne i razabrane pojave ipak takvima ne mogu označiti — pitamo je da li je razložno i svrhovito »pozvati u pomoć« i jednu drugu »poruku« rečenog mislioca. A ta uskliknica glasi: »Treba osuđiti ne nasilje koje obnavlja, nego nasilje koje upropaštava«.

Kojemu se »jezičnom suglasju« priklanja autor ovih (ne)namjernih, ali uistinu skromnih i malo kome interesantnih, prosudbi — to uopće nije važno. Mnogo je, uvjereni smo, primarnije da se očitujemo BAREM u onim zbivanjima što su nadomak (i) naših vida i ne u srazu s vijestima što nadolaze kao točne (i istinite) premda su ničim dokazane. Htjeli bismo, naime, ustvrditi da ima ljudi, u ovom našem (a da li je i NJIHOV, druga je stvar!) Šibeniku — a ne mislimo pritom samo na pripadnike srpskog narodnosnog ulomka, već i na supripadnike hrvatskog (a to znači katoličkog i muslimanskog) korpusa koji su, glede KONKRETNIH ZLOČINA, nijemi. Iz njihovih inače blagorječnih usta NITI JEDNOM nismo začuli OSUDU onoga što se dogodilo (i događa) od Čiste Velike, preko Piramatovca i Sonkovića do Skradina. Kad ih se pripita zašto je taj muk, odgovor biva, otprilike, ovakav: pa, tu nema što da se kaže.

Možda je tim individua uistinu sve jasno od prve i možda su zbilja u pravu kad vele (iliti kažu) da se glede tih zbivanja ne osjećaju pozvanima očitovati — jer im, eto,

svojim neodmjerjenostima nisu ni bili povodnicima i uzročnicima. A nama se čini da UPRAVO U TOM IZRIČAJU i leži gromada nesporednosti i ponor pojašnjenja »mudroslovlja« tih kukavičjih čutologa. Oni, naime, jesu priklonjeni paroli znanaj u uskliknici »A je li do ovoga moralo doći?« Te spodobе, dakle, ocjenjuju da se OVO moglo izbjeći, a ako se moglo izbjeći to podrazumijeva da je NETKO OVDJE (i na ovoj našoj strani) kriv što nije bilo drukčije. A to nam razmišljanje, ruku na srce, nije nepoznato i znamo odakle je nadošlo i otkud nahrupljuje.

Ideološki gledano (i sagledavano) jesmo među onima koji dozvoljavaju svakome da misli svojom glavom i da priklanja ovaj ili onaj politički »vidokrug«. To stoji. Tu spora nema. Međutim, to NIKAKO ne znači (NITI MOŽE BITI SHVAĆENO) da imamo iole opravdanja za mrziteljstvo SVEGA što je ČISTO HRVATSKO. Jer, zaboga miloga, uvijek mogući propusti, nesnalaženja pa čak i namjerna »zakerečenja« zar mogu biti ravnovesje — ubijenim ljudima, zapaljenim kućama, opljačkanim gospodarstvima i inim i slijepcu VIDLJIVIM događanjima. A tamo, preko Drine, u toj pasjoj razbojničkoj jazbini, sve su kuće na broju i crijepovi na njima usćuvani.

»Neutralcima«, bili oni srpskog ili hrvatskog narodnog korpusa, nema mjesta za neljudske i gubave odstupnice. Dok jedan NAROD krvari, dok ga kolju i osakaćuju, oni koji u prikrajku broje suze radosnice moraju biti UVJERENI da će naći dan u kojem će se plaćati (to jest PORAVNAVATI) računi. U tom zbiru naći će se i za njih mjesta. Bome da hoće. Jer mora. Jer tako ne uraditi značilo bi IZDATI mrtve.

NAŠA JE KOLIJEVKA MEDITERAN

U Muzeju grada Šibenika, 14. travnja promovirana je knjiga »Starodrevna baština šibenskog kraja«, autora dr. Šime Županovića. Dvorana Muzeja u kojoj je knjiga predstavljena, bila je pretijesna da primi sve pozvane i ostale zainteresirane kulturne i javne djelatnike, među kojima su bili i šibenski biskup dr. Srećko Badurina, mr. Peško Bubalo, predsjednik SO Šibenik i mr. Josip Juras, predsjednik Izvršnog vijeća. Svečanoj promociji prisustvovao je i autor knjige, vidno uzbuđen, s obzirom na to da je prvo predstavljanje njegova djela priredeno baš u Šibeniku, njegovu rodnom gradu, iz kojeg izbiva već desetljećima, ali mu se, kao što je to rekao prof. Ivo Livaković, direktor općinskog Fonda kulture — stalno vraća. Dokaz za to je i njegova knjiga koja je, reći će Livaković, ne samo ponos autora već i njegova rodno grada. »Dr. Šime Županović, znanstvenik-biolog svojom knjigom postavlja Šibenik tamo gdje mu je i mjesto — u prapovijest mediteranske kulture, za razliku od drugih dalmatinskih gradova.«

Knjiga je izašla u izdanju biblioteke »Znanstveni djela« Književnog kruga iz Splita a svesrdnu pomoć (financijsku) pružio je i općinski Fond kulture

u Šibeniku. Pri tomu treba svakako, a to je i naglašeno na promociji, istaknuti i suradnju između izdavača i Skupštine općine Šibenik, jer »povezala nas je sretna okolnost da je autor knjige Šibenčanin a živi i djeluje u Splitu« (dr. N. Cambi).

O vrijednosti i značenju bilo kojeg djela ponajbolje govori samo — djelo. Svoj sud o knjizi »Starodrevna baština šibenskog kraja« izrekli su na promociji dr. Nevenka Bezić-Božanić, dr. Nenad Cambi i prof. Milivoj Zenić. No, uobičajeno je i da se sam autor, možda prije svih, osvrne na svoje djelo, odnosno da kaže što ga je ponukalo da, u ovom slučaju, napiše jednu knjigu. Stoga, evo i prvog pitanja, na koje je kao i na sve ostale dr. Šime Županović, odgovarao s osobitim zadovoljstvom:

● »Starodrevna baština šibenskog kraja« knjiga je koja po prvi put na jednom mjestu objedinjuje prapovijesne — arheološke, jezične i etnološke posebitosti šibenskog kraja. Budući da Vi niste niti arheolog, niti etnolog niti lingvist — već biolog — što Vas je, dakle, ponukalo da u svojoj knjizi obradite jednu vrlo značajnu cjelinu, do sada nedovoljno istraženu?

— Da, to je točno — ja sam biolog ali pored moje najuže struke ja sam se još u gimnaziji počeo baviti i arheologijom i lingvistikom i etnologijom. Pratio me to nekako kroz čitav život jer sam vidio nekakvu povezanost između te tri znanosti. Arheologija tumači najstariju povijest na svoj način, lingvistika, za pravo paleolingvistika može da objasni izvjesne pojave koje arheologija ne može da objasni, jer arheologija »radi« na uskim lokalitetima a lingvistika ostavlja svoje tragove u jeziku, čak i pojedinih naroda koji su živjeli na ovim našim prostorima, a koji su i izgubljeni tako da im i imena ne znamo ali su u jeziku ostavili svoje tragove. Pored lingvistike u knjizi sam obradio i treću komponentu koja je vrlo bitna — etnologiju i etnološke posebitosti, jer izučavanjem etnologije imamo jedan putokaz odakle su pojedini narodi došli, kakvi su bili njihovi pojedini običaji, da bismo znali odakle je naše porijeklo. Tako sam ja to u svojoj knjizi obradio i za šibenski kraj, jer sve ove znanstvene discipline su međusobno interdisciplinarno povezane. Tako kad govorim o arheologiji onda tu ima mnogo tih šibenskih posebitosti a pokušao sam ih povezati s lingvističkim ostacima, koji su ovdje na šibenskom području sačuvani u većem broju negoli u mnogim drugim gradovima uzduž jadranske obale, jer Šibenik je za razliku od svih drugih gradova najmlađi na našoj obali (prvi put se spominje 1066. godine) i on je najneromaniziraniji grad na istočnoj strani Jadrana — dakle ima najviše tih hrvatskih elemenata jer tu nije bilo ni Latina ni Romana...

PITANJA ETNORAFSKE BAŠTINE U ŽUPANOVIĆEVU DJELU

U svojem opsežnom djelu dr. Šime Županović posebnim odjelkom obraća pažnju i ulomcima tradicijske baštine našeg kraja. Premda znatno više zaniman pitanjima jezikoslovnog i arheološkog naslijeđa (»Etnološke posebitosti« zauzimaju tek petnaesti dio prostora posvećenog tim temama), pisac oslikava šibensku prošlostu doskorašnji pučki praznik koji je kao javna svetkovina sačuvan još samo ponoćnim zvonjenjem tjeđan pred Božić, pridružujući joj i običaj biranja pučkog kralja, potom i svadbene teme, od skidanja mladenkinog vijenca sječivom do vukova, skupine neženja koji pohode svatove. U poglavlju o šibenskoj nošnji nailazimo na vrijedna opažanja o dijelovima i detaljima pučkog odijela. Bilješke o tradicijskome susrećemo i u prethodnim odjeljcima, unutar jezikoslovnih i arheoloških poglavlja, među ostalima o bunjama (122-134), mjesnoj obradi mlijeka (162), nazivu blavor u ulozu socionima (205), viticama šibenske kape (217) i Igru na op (237).

Opće odlike Županovićeve knjige rese i odio etnoloških tema. I među tim se stranicama mogu naći predstavljanja raspravljanih znanstvenih pitanja, uz pregled dosadašnjih tumačenja i naputke na literaturu, koja će opširnim navodima zainteresiranom čitatelju omogućiti izdvojen dobavu i prelistavanje gdje i kad ga to zanima. Potrebno je naglasiti i da pisac pri opisima tema poseže i za citatima vlastite obiteljske predaje, riječima svojih preda, što studiju čini tim živopisnijom. Nestrpljivom će namjerniku iscrpna kazala brzo ukazati put k omiljenim temama. Takođe, i u etnološkom dijelu tematike zapaziva je dvojbenost pristupa pitanjima podrijetla, što se pri tumačenjima uočava napose u problemu kontinuiteta. Naime, preduge povijesne stanke među različenim izvorima nameću za nužan oprez pri uspostavljanju ishodišta i nosilaca prijenosa. Savjesno upućivanje drugim tumačenjima, kao i shodni dio bogate slikovne opreme (karte i artefakti), zajedno sa piščevim naputkom iz uvoda knjige pomoći će stjecanju prosudbenog odmaka pri praćenju interpretacije.

Tako se i čelna etnološka tema, ona o šibenskoj proslavi, uz raznovrsne ilustracije i navode, nalazi zatečena među preudaljenim povijesnim uporištima (po kriteriju kalendarskog termina), mazdaistička svetkovina nepobjedivog Sunca > rimske saturnije > šibenska proslava. Kod asociirane teme, biranja (»seoskog« ili »smiješnoga«) privremenog kralja, pitanje njegova kalendarskog i sadržajnog iskona u saturnijama nije utvrđeno u mjeri koja bi dozvoljavala pun oslonac za daljnje zaključke. Šteta što se je pri ovoj temi propustilo navesti opise za daljnja takva zbivanja iz užeg šibenskog kraja, kra-

IZDAVAŠTVO

Šime Županović starodrevna baština šibenskoga kraja

panjski iz 1640. godine (»Starine« 23) i tišnjanski iz 1926. godine (»Zbornik za nar. život i običaje« 26), što je u obilju raznovrsnih navoda i naputaka zanemariva kritika.

Nipošto se ne smije izostaviti opaska da će ljubitelji mora biti prijatno iznenađeni odjeljkom o nazivima morskih bića (219-260), gdje je pisac utkao sukus svojeg životnog bavljenja biologijom mora. Rasprava o tunju ide u red nepropustivih listova ove knjige.

Na koncu, ne da se zaobići ni dojam o pisanoj naklonosti Šibenčana tvrdnji o autohtonim hrvatskim iskonicima, kojoj se u luku od pola tisućljeća nakon Šizgonića vraća i Županović v. Katičićev citat u napisu o šibenskim narodopiscima u ovom broju »Šibenskog lista«. I zadnja veća studija o hrvatskom podrijetlu sklonja je ne samo prorijediti narodne seobe, već i postaviti tezu o urođenosti Hrvata na ovom tlu. Oko premisa i za takve zaključke, kao i za niz inih pitanja naše predajne baštine, ostaje se nadati da će vrijedna knjiga dr. Županovića potaknuti objavljivanje narednih studija, i ne samo na način na koji se pisac za ovu knjigu našao potaknut recima Ivana Strohala iz 1915. godine o »bijednim Šibenčanima« koji za postanje svojega grada »izmislise ime Siccum« J.K.

● Posebitosti šibenskog kraja u odnosu na druge dalmatinske gradove osobito ste izrazili u svojoj knjizi?

— Jest, jer sam imao namjeru da vidim što je karakteristično za grad Šibenik prije 1066. godine negoli za čitav

šibenski kraj. I upravo tu sam nailazio na mnoge te posebitosti koje Šibenik i šibenski kraj nekako razlikuju od ostalih gradova. Evo i primjera iz arheologije — prije trideset godina počela su iskapanja na Danilu i kao rezultat tih arheoloških istraživanja dobili smo jednu kulturu u znanosti poznatu kao arheološka kultura. Riječ je o srednjem kamenom dobu i keramici koja se tu proizvodila s raznim ukrasima — spiralama. To sam nedavno našao i u južnoj Italiji a u to vrijeme kamenog doba izvozila se na zapadnu obalu Italije čak do Tesalije. Vrlo je, dakle, interesantno da se na jednom malom lokalitetu mogla stvoriti kultura koja je dominirala na čitavoj obali. Ako, pak, uzmemo u obzir da je ta kultura bila više od 5 tisuća godina stara, dakle blizu 2 i pol tisuće godina prije Krista, onda možemo zamisliti koliko je to važno za Šibenik odnosno njegov kraj. Idemo dalje — na tom lokalitetu postoje i izvjesni jezični ostaci koji su se sačuvali samo na tom mjestu i to bi bila još jedna posebitost Šibenika koja govori da su tu živjeli narodi koji su u davno doba naseljavali obalu šibenskog kraja, narodi koji su iščezli ali su u jeziku ostavili svoje tragove. I svi oni došli koji su kasnije naseljavali ova područja, uvijek su usvajali izvjesne izraze koje nisu imali u svom jeziku. Tako, primjerice, u okolici šibenskog kanala nalaze se mnogi takvi izrazi koje susrećemo na čitavom Mediteranu za što kažemo da je to tzv. predindoevropski ili mediteranski supstrat kada je čitav Mediteran govorio jednim zajedničkim jezikom! Tako danas kad netko želi analizirati te leksičke ostatke onda vidi da su na mnogim lokalitetima na Mediteranu oni zajednički. Kasnije, kada su došli Indoevropljani uslijedile su izmjene. Napomenut ću samo nekoliko izraza: primjerice ova naša bunja je paleomediteranska kućica u kojoj su živjeli stočari i taj izraz — bunja — zajednički je za čitav Mediteran, a duž čitave šibenske obale ona je bila i najrazvijenija. U svemu tome ima i tragedije, nažalost, jer drugi su jednu takvu nastambu upotrijebili u turističke svrhe i ubiru velike prihode — primjerice u Apuliji ili u vinorodnim krajevima Francuske...

● Dozvolite mi i jednu malu digresiju, koja to možda i nije — kad ste se zapravo kao biolog prvi put susreli s arheologijom?

— Pa bilo je to davno — 1936. godine kao srednjoškolac. Pokojni arheolog prof. Dujmović, prof. Ostojić i don. K. Stošić u to su vrijeme istraživali lokalitet sv. Lovre u isto vrijeme kada se gradila cesta od Martinske prema Vodicama i blizu Gospe srmske gdje je prije nekoliko godina pronađena starokršćanska bazilika — tada me je dakle jedan predradnik pozvao da dođem pogledati dva groba, odnosno dva kostura u kamenu u čučućem položaju...

● I tako je to počelo!

— Da, a što se tiče lingvistike, jezici su me uvijek zanimali i kada sam kao ekspert UN pa i ranije za vrijeme studija, obilazio po zadatku Mediteran, uočavao sam kod tih naroda mnogo zajedničkih karakteristika — kao što sam to već i rekao i s našim narodima. Došao sam do zaključka da postoji jedna povezanost još u prapovijesti, odnosno da su to bili ti morski putovi, jer Dalmacija je od unutrašnjosti bila odijeljena planinama, tako da je više bila vezana uz more. Uostalom i slika na ovitku knjige predstavlja grčku lađu iz 4. st.

p.n.e. a koja je nađena iznad Zatona. Dakle, ta me jezična povezanost tjerala da idem naprijed i da ispitujem tu vezu, jer taj lingvistički dio objašnjava toponime, hidronime, ihtionime, oronime i konačno antroponime — dakle sve to nalazim na ovom području gdje sam jezično jako široko na 300 stranica obradio te leksičke ostatke iz mediteranskog supstrata.

● Vi u predgovoru knjige tražite unaprijed oprost od mnogih propusta, nestručnih ili pogrešnih zaključaka koje možda navodite u knjizi ali isto tako vjerujete da bi pored toga knjiga mogla poslužiti daljnjim istraživanjima, odnosno upotpunjavanju saznanja o posebitostima šibenskog kraja.

— To je točno! Ja nikada nisam rekao da sam arheolog, lingvist ili etnolog, ali katkada u znanosti mnogo znači koliko je čovjek opsjednut samom znanosti i koliko mu ona »leži«, tako da u tom pogledu nije važna diploma — važno je ono što čovjek dađe i ono što stvara. Ako sam i kazao da možda izvjesni zaključci mogu biti pogrešni isto tako sam kazao da oni kao takvi mogu biti doprinos znanosti zbog toga što je sve to jedna hipoteza, a hipoteza nije prirodni zakon — ona može biti i ovako i onako... Ako jedan autor iznosi svoju hipotezu onda on stoji iza nje. Drugi, koji se s njom ne slaže, bit će prisiljeni da je potvrdi ili da je odbaci. Ako je potvrdi znači da je pravilno postavljena a ako je ne potvrdi, on je pridonio znanosti samim tim što je ispravio ono što ne valja. Ja sam u tom pogledu htio kao laik iznijeti sve onako kako ja gledam, jer je čitava biblioteka radova i studija prošla kroz moje ruke na deset, petnaest pa i više jezika, počevši od latinskog, grčkog itd. — dakle, kroz taj spektar, kroz taj filter dao sam i svoje mišljenje. Zašto? Jedan stručnjak, što je možda i nepravilno, katkada misli da je nešto ispravno ali budući da je usko vezan nema hrabrosti da je iznese, iako stoji iza nje, a jedan laik koji se ne obvezuje s tom uskom stručnošću sa strahom da to neće biti strogo znanstveno, ima hrabrosti da iznese svoje mišljenje — podastre ga, dakle, stručnjacima kako bi ga oni mogli dalje razraditi te na taj način još više pridonese tim posebitostima našeg Šibenika i njegova kraja.

● Knjiga je posvećena »hrabrim braniteljima šibenske baštine«, koji su u rujnu prošle godine na neprijateljski udar odgovorili »svojom iskonskom snagom«, uostalom, kao i bezbroj puta kroz povijest, o čemu i Vi pišete.

— Jest! Svaki Šibenčanin a pogotovu oni koji žive izvan svog rodno kraja, zaplakao je kad je čuo da su barbari pogodili kupolu šibenske Katedrale. Moja je knjiga već bila u prelomu ali sam uspio u zadnji trenutak ubaciti tu zahvalu hrabrim braniteljima šibenske baštine. U toj posveti, također, stoji da su Šibenčani uvijek bili junaci, pa bio to i biskup humanist kao i svi ostali — kad je trebalo birati između sramne predaje i mača, uvijek su izabrali mač! Tako je bilo i 1378. i 1468. godine, a tako je bilo i u rujnu 1991. godine. Stoga ja tu posvetu završavam s ovim riječima: »I ovaj put su barbarske horde srbosoldateske najbolje osjetile koliko Šibenčani vole svoj grad, svoju slobodu i domovinu Hrvatsku. I dok je srca, bit će Šibenika i Kroatije!«

N. FRIGANOVIĆ

REKLI SU

Dr. Nenad Cambi: — Autor knjige, dr. Županović, duboko je »prodro« u probleme arheologije iznoseći prapovijesne aspekte u niti koja se provlači kroz cijelu knjigu. A ta nit je, kao prvo, mediteranska podloga, potom njegova ljubav prema Šibeniku i konačno njegova osnovna vokacija biologa na način da vrednuje ono što možda arheolozi nisu u stanju učiniti... Županović u svojoj knjizi iznosi niz interesantnih pretpostavki kojima želi dokazati da povijest Šibenika, za razliku od ostalih dalmatinskih gradova, seže u prapovijest. Mis-

lim da će generacije istraživača imati u ovoj knjizi jednu izvanrednu gradnju za nova istraživanja ne samo šibenskog kraja već i našeg zajedničkog hrvatskog područja. Nadam se, isto tako, da će dr. Županović nastaviti svojim djelom i da će nam podariti još mnogo dobrih knjiga.

Prof. Milivoj Zenić — Nakon nezaobilaznih priloga P. Skoka, H. Barića, D. Rendića-Miočevića, R. Katačića, M. Kravara te vrijednih doprinosa šibenskih istraživača don. K. Stošića, biskupa A. Fosca, I. Ostojića i A. Šupuka, pred nama je opsežna povijesno-lingvistička monografija o najstarijem razdoblju ovog dijela hrvatske obale... Pa ako se specijalisti iz određenih znanstvenih

područja i ne slože s nekim njegovim interpretacijama ili prijedlozima za rješenje problema, jamčno će biti »iznenađeni obiljem podataka za njihovu struku koje je autor skupio iz drugih, pa i udaljenih disciplina«.

Nespecijalistima, pak, svim onim ljubiteljima — ne samo šibenske starodrevne baštine, historicima-amarima, ovo će djelo, svojim sadržajem, izuzetno bogatim kazalima i još bogatijom bibliografijom te napose sustavno navedenim referencama uz suvremen način citiranja, poslužiti kao dragocjen izvor za upoznavanje s onim dijelom naše kulturne baštine koji je, recimo i to usput, bio i jest najslabije zaštićen — s hrvatskom jezičnom baštinom.

PROSLAVA USKRSA

POBJEDNIK I BUDUĆNIK

Kristovo uskrsnuće predstavlja "eksploziju božanske stvarnosti". Umjetnici pokušavaju to na različite načine izraziti svjesni da to izmiče njihovoj moći.

Događaj Uskrsa otvara novu kategoriju mišljenja. Govori nam o nečemu što je do tada bilo nečuveno. Zato nije ništa čudno što bi ljudi, u času kad se ono zbilo, nisu imali spremni rječnik da bi izrazili novu stvarnost. Pred istom poteškoćom nalazimo se i mi danas. Simboli Uskrsa, koji se rado upotrebljavaju na razglednicama, veoma su dvoznačni. S jedne strane govore o životu koji se rađa iz umiranja (po tome su poručljivi), a s druge strane zatvaraju krug i ne predstavljaju željenu novinu. Naime, sjeme bačeno u zemlju umirući daje novi život, ali taj život nanovo umire i tako se zatvara krug. Zato takvi simboli — uza svu poručljivost — mogu zavesti

Puno pravo na proslavu Uskrsa ima samo čovjek koji je povjerovao Kristu da će i sam jednom uskrsnuti

naše razmišljanje na krivu stazu. Korisno je ipak spomenuti neke od tih simbola: cvijet, pile što izlazi iz jaja, klica što izlazi iz zemlje, izlazeće Sunce... Navedeni simboli su kao stvoreni da izraze Lazarovo uskrsnuće. Njega je Isus oživio, ali je nakon toga ponovno umro.

Isusovo uskrsnuće predstavlja iskorak iz onoga što nas okružuje i o čemu možemo iskustveno govoriti. Tim događajem zbilo se nešto presudno novo. Isus je umro (dokaz je probodeno srce), a nakon toga je opet živ ustao. Više ne može umrijeti, jer je jači od smrti.

Taj iskorak mi teško izražavamo. Naprosto nam nedostaju misaone kategorije. Prvim glasnicima uskrsnuća trebalo je neposredno iskustvo. Neopravdano je Tomu nazivati nevjernim zato što se htio osobno uvjeriti, opipati Isusove rane. Teško mu je bilo prihvatiti do tada nečuvenu stvarnost.

Nije čudo što i nama nedostaju riječi i pojmovi. Jedan naš pjesnik uskrsnućem Isusa nazvao je *B u d u ć n i k*. Nije ništa neobično što je pjesnik prvi upotrijebio novu riječ, jer se u svom nadahnuću vodio više srcem nego razumom. Kolikogod ta riječ izgledala neobična (jednostavno zato što je ne upotrebljavamo), puna je poručljivosti. Teolozi su otkrili njezinu dubinu. Daje naslutiti novu stvarnost — novi iskorak započet Kristovim uskrsnućem. Pa kao što riječ pobjednik pokazuje čovjeka kojemu pripada konačna pobjeda, tako i riječ budućnik pokazuje na onoga kojemu pripada nova budućnost. U tu budućnost Krist je ušao svojim uskrsnućem. Sada više nikakvo zlo (bolest, patnja) ne može ugroziti njegovo biće. Za nas je važno znati da ne samo što je Krist ušao

u tu novu stvarnost, nego što i nama jamči da ćemo postati dionici njegove proslave.

Zato je Kristovo uskrsnuće uzrok naše radosti. Mi njemu pripadamo. On je glava otajstvenog tijela — Crkve. Upravo zato što je on, naša Glava i princip djelovanja stupio u tu novu božansku stvarnost, nama je dan znak sigurne nade da ćemo i mi postati sudionici vječne sreće.

Naš "biti-u-Kristu" započeo je krštenjem, a treba se svakog dana dalje razvijati dubljim uranjanjem u božansku stvarnost (molitva, sakramenti, kršćanski život). Godišnja proslava Uskrsa novi je zov da o svemu ovome vjernički razmislimo.

Slaveći Uskrs mnogi ostaju nedosljedni. Priznaju da je Isus uskrsnuo, ali nemaju snage prihvatiti istinu da će i sami uskrsnuti. To naprosto smatraju nemogućim. Među takvima ima i onih koji svake nedjelje ponavljaju riječi Vjerovanja: "Iščekujem uskrsnuće mrtvih i život budućega vijeka". To je jedna od brojnih nedosljednosti kojima obiluje ljudski život.

Uza sav nedostatak iskustva i nedorečenost izraza pojedini filozofi pokušavaju se baviti problemom uskrsnuća. E. Fromm zastupa mišljenje da se uskrsnuće zbiva uvijek kad činimo dobro, a smrt kad činimo zlo. Takvo mišljenje ne možemo jednostavno proglasiti krivim, ali moralistički vid nipošto ne omogućava naslutiti veliku novost Kristova uskrsnuća. Svakako, ta misao bolje bi pristajala na uskrsne čestitke, negoli cvijet što se rastvara, ili pile što izlazi iz jajeta.

Uskrs je zov da povjerujemo Kristu. Bog može više učiniti, nego što može čovjek dokučiti. Zato slavimo Uskrs u najvećem povjerenju u Bo-

USKRS

Na zemlji je započelo nebo.
Mi možemo postati novi.
Možemo ozdraviti od svih rana.
I od one najbolnije — smrti.
Uskrs znači ulaznje u magnetsko polje
Boga koji je ljubav.
Kroz mrakni tunel otkriva se:
svjetlo, ljubav i radost.
U najdubljem bitku osjeća se
do sada skriveno nebo.

J. SCHULTE

ga koji sve čini novo.

Ono, što je u Kristu već ostvareno, u nama je prisutno po vjeri i nadi. Kristov iskorak iz povijesti u nadpovijest traži od nas iskorak/premašaj naših shvaćanja. Traži nove kategorije mišljenja koje su dostupne samo po vjeri.

Simboli i moralistička tumačenja ostaju dio čovjekova razmišljanja. Mi to ne možemo potcijeniti, ali po vjeri znamo da su to samo slike i znakovi koji upućuju na božansku stvarnost.

Puno pravo na proslavu Uskrsa ima samo čovjek koji je povjerovao Kristu da će i sam jednom uskrsnuti. Zalog toga je primljeno i življeno krštenje, po kojemu kršćanin postaje "Kristom zahvaćen". Proslava Uskrsa je zov da životom omogućimo "oslobađanje božanske energije" koja je u svakom čovjeku prisutna već po stvaranju, a u kršćaninu na poseban način po krštenju i Euharistiji. Zato jedni drugima čestitamo Uskrs u nadi da ćemo — u punom smislu riječi — postati dionici Kristova uskrsnuća.

Don Ante SKRAČIĆ

DON MIHOVIL PAVLINOVIĆ I HRVATSKI PREPOROD U DALMACIJI

2.

POLITIČKO SAZRIJEVANJE M. PAVLINOVIĆA

Poslije bitaka kod Mangente i Solferina, ljeti 1859, i mira između Italije i Francuske u Zürichu, kao i gubitka Lombardije, pozvao je car Franjo Josip verstorcker Reichsrath ili pojačano Carevinsko vijeće koje je zasjedalo od kraja svibnja 1860. do 27. XI. 1860. Listopadskom diplomom car je vratio svim narodima carevine ustav i time definitivno ukinuo apsolutizam. Listopadska diploma od 1860. znakovita je i po tome što je predviđala donošenje i ukidanje zakona preko zemaljskih sabora i državnog vijeća, u kojeg bi sabori (parlamenti) slali svoje predstavnike. Sve su carske krunovine trebale dobiti svoje pokrajinske sabore i parlamente, a o zajedničkim poslovima imalo se za ubuduće brinuti "carevinsko vijeće" sa sjedištem u Beču. U Dalmaciji se to oduševljenje očitovalo u uvjerenju da će se kroz ozbiljni parlamentarni život i budenjem interesa za probleme borbi za pravo na upotrebu narodnog jezika i običaja, doći do pitanja sjedinjenja svih hrvatskih zemalja u trojnicu, dakako priznavajući austrijsko carsko vrhovništvo i legitimitet državnih i pokrajinskih vlasti. Pitanje sjedinjenja 1848, kod nas moglo bi se nazvati nekakvim odjekom evropskog buržoasko-demokratskog revolucionarnog zamaha. Međutim, pitanje statusa Dalmacije 1848, krajnje je komplicirano. Pocijepana na Dalmaciju u užem smislu, Dubrovnik i Boku, socijalno, privredno, vjerski i jezično nejedinstvena, ona nije ni u jednom dokumentu formulirala svoj politički koncept. Utvrđeno je da su dalmatinski Talijani i sasvim neznatni broj Hrvata i Srba u pitanju lojalnosti bili jedinstveni, ali su prema unutrašnjoj strukturi pokrajine podijeljeni. Većinom su to bili oni koji su zadržali od slavenskog i ilirskog jezika, te stajali na pozicijama talijanskog jezika i kulture, vjerujući u autonomiju u okviru Austrije. Za 1848. je primaran stav Dalmacije u pitanju sjedinjenja. Oni (Dalmatinci) ponajviše Hrvati i dio srpskog građanstva trebali su odgovoriti na pozive iz Zagreba i poslati izaslanike u zajednički Sabor. Sjedinjenje na takvim osnovama svakako bi pomoglo ubrzanom jačanju ugleda narodnog, "slavinskog" jezika u Dalmaciji i isticalo sve više slavenski i hrvatski karakter Dalmacije.

Prilike oko revolucionarne 1848.

Dalmacija je nemoćna da daje jedan značajni pozitivan odgovor. Isticali su se poneki pojedinci pogledima, koji uza svu općenitost, imaju i lokalnih karakteristika. Godina 1848. gledajući s aspekta sjedinjenja, nije dala željenih rezultata, ali je ipak ta godina značajna za buđenje moderne liberalno-građanske svijesti u Dalmaciji, jer je prema R. Petroviću "razdrmla dremljivu pokrajinu". Slavenski orijentirana mlada građanska inteligencija i dio klera postaju s vremenom značajni politički faktori. Nacionalni pokret u Dalmaciji razvijao se na narodnosnoj osnovi općeg slavenstva, a nikako ne na talijanstvu. To je i rješenje nacionalnog opredjeljenja te mlade građanske inteligencije koja je, kulturno obrazovana na talijanskim sveučilištima, bila bliska idejama risorgimenta. Dalmatinski liberalizam baš je tada dobivao specifične konture koje će se iskristalizirati u pojačani političko ekonomski interes poslije 1860. u uvjetima značajnog parlamentarnog života. Po listopadskoj diplomati zapazaju se u Dalmaciji zasad nejasne konture budućih stranaka, ispočetka i ne baš toliko podvojenih, jer se npr. kod Montija čita iz teksta njegova dnevnika da se on sa njih nekoliko splitskih narodnjaka sastao i dogovorio da bi odlučili osnovati književno-ekonomski list, koji bi za glavni zadatak imao "talijansku stranku u Dalmaciji stanci narodnoj približiti". Treba zaključiti,

dakle, da su se počeci formiranja tih stranaka odigrali nešto prije, a tek na proljeće 1861. ući će automaš i narodnjaci u političku borbu. Konzervativni dalmatinski separatizam, definiran geslom da o Dalmaciji treba da prvenstveno raspravljaju jedino Dalmatinci u čemu valja gledati da i u to vrijeme osobujni regionalizam dijelom još utječe na oblikovanje specifičnih političkih autonomističkih pogleda kod dijela naprednih narodnjaka, sada se 1860. pojavio u političkom nastojanju autonomiša i malog broja građanske inteligencije pretežno školovane na talijanskim sveučilištima. Poziv koji je u Dalmaciju uputila Banska konferencija iz Zagreba (vis a vis) sve korisnosti po aneksioniste, ipak je uvjetovao i otpor kod dijela građanske inteligencije. Rekli bismo kao da ona hrvatsko nije poznavala, ili ga se bojala. U Dalmaciji se s vremenom pojam dalmatinstva, kao pokrajinski termin, protegao postepeno na oznaku nacionalnog imena jednog dijela stanovništva, međutim je to veoma malo utjecalo na hrvatsku komponentu politike Narodne stranke. Višestoljetni kampanilizam kod dijela domaćih Hrvata, pripomogao je takvoj pojavi. Autonomisti su bili na sličnim pozicijama, samo s tom razlikom što su kod njih utjecaji tradicije talijanske kulture i jezika bili više naglašeni. Koliko je u početku narodnog preporoda bio prisutan osjećaj pripadnosti Dalmaciji, koliko je bio živ slavenski i ilirski duh, svjedoči nam i jedan pasus iz pisma koje je Vežić 1862. uputio Kukuljeviću, gdje se kaže da su "Dalmatinci pod tuđom vladom izgubili svoje narodno ime, a dobili ime od zemlje u kojoj stanuju". Takvi su Dalmatinci, zadodani osjećajem taštinske posebnosti u pogrešnom poimanju sistema vrijednosti u pogledu promicanja prezentacije dalmatinske povijesti i kulture općenito, na prekovalebitsku braću gledali s pozicija prestiža. Nije ni čudno što se u takvim prilikama kod njih javio i tih otpor hrvatskoj misli u Dalmaciji. Ta pojava općenito nije bila pravi, ali je dijelom utjecala na dio narodnjaka većih gradova Dalmacije. Za razliku od njih domaći župski svećenstvo, prvenstveno katoličko, nalazi se u određenoj civilizacijsko-kulturnoj, ekonomskoj, nacionalnoj, pa i političkoj oporbi prema autonomistima i dijelu višeg gradskog svećenstva, a kasnije i prema nekim liberalima — narodnjacima. Suprotnost se očituje u formi odnosa selo — grad "Dok je selo primitivno i siromašno, a u određenoj relaciji i njegov mali pop. grad živi bolje, kulturnije", svećenici su obrazovaniji (profesori, katehete, kanonici i sl.) i s prezirom gledaju na te sitne seoske svećenike, posebno franjeve. Živeći u gradskoj sredini, kulturno određenoj i nacionalno politički nedefiniranoj, a time i politički anacionalnoj, oni čine njen sastavni dio. No bilo je izuzetaka, koji su upravo u takvim prilikama, djelujući u "manjim ili većim mjestima Dalmacije, progovorili i djelovali ilirštvom, slavenstvom, hrvatstvom ili srpstvom.

Djelovanje do 1860. godine

Jedan od takvih bio je i don Mihovil Pavlinović svećenik-narodnjak, hrvatski narodni političar, klerikalac umjerene provenijencije čije političko vjersko i kulturno djelovanje iznosimo u ovom podlisku.

Rodoslovne bilješke o porijeklu Pavlinovićeve obitelji uredio je za splitski Historijski arhiv don Marin Pavlinović. Iz bilježaka doznajemo da se Mihovilov otac rodio 1800. a umro oko 1850. Imao je dva sina: starijeg Ivana, rođenog 1823. i Mihovila ili Mihoviu, rođenog 28. I. 1831. Obitelji je živjela u Podgori, malom primorskom mjestu u blizini Makarske. Pavlinović su bili jedna od

Piše:
Milivoj
BLAŽEVIĆ

1831 — 1887.

imućnijih težačkih obitelji tog kraja, pa su tako i mogli pružiti mladom sinu Mihovilu pohađanje pučke škole u Makarskoj, a kasnije nauk u splitskom sjemeništu, te studij bogoslovije u Zadru. U vrijeme revolucionarnih događaja 1848. Pavlinović je na splitskom sjemeništu okupio oko sebe veći broj istomišljenika, među njima poimence: Nodila, Vežića, Puljasa, K. Ljubića, Glavičića i pjesnika Luku Botića. Pavlinović je u njima — postepeno dobivao istinske pobornike i borce za narodna načela, bogoslove koji će u narodnom preporodu Dalmacije poslije 1860. igrati ulogu od odlučujuće važnosti. Organizacijski dobro pripremljeni, uspjeli su utemeljiti i jedno društvo kojemu su dali ime "Ne boj se". Uz Pavlinovića isticao se u toj družini i prijatelj mu Vicko Perišić, rodom iz obližnjih Kaštela. Perišića su u to vrijeme uzimali za jednog od najodlučnijih boraca za narodna prava. Po kasnijoj Blankinijevoj ocjeni, ta je družina imala za zadatak da poučava i hrvatski puk Dalmacije za načela slobode i ujedinjenja slavenskog naroda. Interes te bogoslovne grupe očito vao se u proučavanju i istraživanju "književne produkcije vremena ilirizma" tako je uočio N. Stanić. Najveći interes pokazivali su za Gajevu "Danicu" i Kuzmanićevu "Zoru dalmatinsku" dok su istražujući jezične probleme prilično interesa pokazivali za Vukove jezične postavke i Tommaseove "Iskri-ce". Po kasnijem priznanju Natka Nodila izgleda da je Tommaseo svojim mladenačkim ilirskim spisima ponajviše utjecao na formiranje političkih hrvatskih koncepcija te i druge generacije kasnijih narodnjačkih liberala. Tkačevim utjecajem na taj krug s početka pedesetih godina 19. st. pojačao se interes za hrvatski izražaj u oporbi za nacionalno-ilirskom idejom koja je tada polagano odumirala. Ali dio te borbe oslanjao se i na stanovite srpske utjecaje pogotovu u problemima proučavanja jezika. Izgleda da je Vukov "Kovčez" za istoriju, jezik i običaje Srba sva tri zakona — utjecao na dio mladih klerika, ali se već od 1853/54. taj utjecaj na njih, uvjetovano i Botićevim razočaranjem u Srbiju, pomalo i gubio. U tom smislu vidnu su ulogu odigrali utjecaji povjesničara I. Kukuljevića i stavovi mladog pravaša A. Starčevića.

Poslije 1850. Pavlinović odlazi na daljnje školovanje na zadarsku bogosloviju, tako da se njegova splitska djelatnost može ocijeniti kao nekakav uvod u još značajniju ulogu koju će vršiti u Zadru. U centru političke moći pokrajine, Pavlinović je drugovao s nekim mladim franjevcima, koji su službovali po dalmatinskim selima. Veoma su im bliski i pojedinci iz redova domaćeg građanske inteligencije, koji su se školovali na talijanskim sveučilištima. Od ovog vremena otpočelo je i dugogodišnje Pavlinovićevo prijateljstvo sa N. Nodilom, također klerikom, ali i publicistom i povjesničarem. Nodilo je kasnije postao i prvi urednik stranačkog glasila — Narodnog lista.

(Nastavlja se)

PLIVANJE

IMA TU »ŠTOFA«

U vrijeme preduskršnjih blagdana, u Splitu je proteklog vikenda, 11. i 12. travnja održan »Plivački miting« za kadete i mlade kadete, ranije pioniri i mladi pioniri. Osim nekolicine darovitih plivača riječkog »Primorja« prvog dana natjecanja nije nastupila kvalitetna ekipa PK »Medveščak« Zagreb zbog poznatih prometnih teškoća. Naime, mladi Zagrepčani »zapeli« su najprije u Senju, a potom na Pagu, i susretljivošću organizatora omogućen im je start drugog dana natjecanja.

No, gotovo sve što vrijedi u mladim selekcijama plivačkog športa u Republici Hrvatskoj dalo se vidjeti na »Plivačkom mitingu« Split 92, praktički državnom prvenstvu Hrvatske. Osobito su splitski klubovi, POŠK-»Brodamerkur« i PK »Jadran-Koteks« prijavili impozantan broj svojih natjecatelja. Imena Tine Duvnjak, Duška Tonkovića ili Marka Miličića i prosječnim poznavateljima plivanja u nas zasigurno nisu nepoznata. Oni bolje upoznati, u njima vide nasljednike Ane Marije Petričević i Hrvoja Barića. O svemu razgovaramo s trenerom Plivačkog kluba »Šibenik«, prof. Marijanom Tepićem.

● Gdje su Šibenčani i njihovo plivanje?

— Izvršni odbor PK »Šibenik« bio je sumnjičav prema prijedlogu Natjecateljsko-tehničke komisije da se nastupi na »Mitingu Split 92«. Djeca su bez treninga od srpnja 1991. god. i strah je bio od fijske — kaže prof. Marijan Tepić, i telegramski nam diktira rezultate nastupa mladih Šibenčana.

Ana Pražen u disciplini 100 i 200 m prsno brončana i Nina Živković zlatna na 200 m slobodnim stilom, treća na 50 i 100 m delfin. Branka Vrzic i Josipa Žižić gotovo su dostigle svoja najbolja vremena. I plivači su me ugodno iznenadili: Mate Zeljak, Ante Pražen, Dunko Škugor, Igor Jakovljević i Ante Petrović pokazali su tipičnu »uskočku gordost« i sasvim se približili svojim osobnim rekordima. Sve to, ne zaboravite, bez treninga. Normalno je da su tri splitska kluba jača od PK »Šibenik«, ali u tom četverolisu polako »hvata« 3. mjesto. Držimo da je međusobna razlika u momčadskoj kvaliteti plivanja između »Mornara« i PK »Šibenik« podnošljiva.

● Poznate su nam teškoće kluba glede nemogućnosti provođenja trenajnih procesa. Poradi opravdane bojazni mogućeg debakla, ipak su drugi razlozi prevagnuli u korist sudjelovanja na »Mitingu Split 92«.

— Trebate znati da je riječ o našim najmlađim natjecateljskim selekcijama i kod njih su moguća ugodna iznenađenja u rezultat-skom smislu. Nismo ih opteretili nikakvim »taktičkim zamislima«, niti »jurenjem rezultata« po svaku cijenu. Jednostavno sam ih pustio da sami otpivaju svoje trke. Takav »izletnički« nastup značio je svojevrsnu relaksaciju. Naime, pred ovako značajne nastupe, čest je slučaj grča i tremе osobito u mladim plivačima koji nemaju dovoljan broj jakih utrka. Drugi je razlog našeg nastupa vidljiv u potrebi korisnog druženja naše djece s drugom. Naši su plivači bili smješteni privatno kod svojih splitskih športskih prijatelja. Izuzetan su nam doček organizirali i gostoprimstvo pružili naši vršnjaci zajedno sa svojim roditeljima. Na povratku u Šibenik ponajviše je o tome bilo govora. Spomenut ću vam treći razlog. PK »Šibenik« zadnjih godina zauzima respektabilan položaj u hrvatskom plivanju, jednom od rijetkih športova čija je koncentracija kvalitete zadržana u Republici Hrvatskoj u odnosu na cjelokupni prostor nekadašnje federalne države. Zato i jest naša obaveza — sudjelovati!

● Vihor ratnih zbivanja nije mimoišao ni šibensku regiju. Kakve su izravne posljedice za klub?

— Jednostavno kazano — višestruke. Gotovo da je najveća šteta nemogućnost upisa novih plivača i plivačica, godišta 1983. i mlađa. Upravo kad je 1991. god. trebala označiti krunu šestogodišnjeg rada PK »Šibenik«, zbila se agresija na našu državu. A valjalo je samo potvrditi nisku odličja ostvarenu 1990. god., kad smo zavrjediili 88 medalja.

Perjanice našeg kluba Žanu Milović, Zoranu Restović i Tonča Restovića nije bilo moguće uključiti u ovakve improvizacijske pripreme i osigurati im kvalitetan trening. Državni prvaci ipak ne zasluzuju »suh« trening u »Partizanu« ili na trim-stazi u »Solarisu«, priznat ćete! Osim Zorane Restović, koja se oprostila od aktivnog natjecanja, Žana i Tonči naprosto moraju ostati u klubu. No, PK »Šibenik« za trening nema nikakvih uvjeta i pravo je čudo da su natjecatelji na okupu. Ako se već danas ne osigura grijanje vode u bazenu »Solaris« na lak način moguće je izgubiti generaciju darovitih plivača, a osmogodišnji rad kluba zatrti preko noći. A tada, do nastupa prvih, novih natjecatelja potrebne su 2-3 godine neprekidnog rada. Ako zbog ničeg drugog, a ono zbog djece koja su odabrala plivanje kao svoj šport, u kojem su neki proveli 6 i 7 godina svakodnevnog treninga, ostvarili na stotine medalja i diploma, mnogi isplivali između 1000 i 2000 km u svojoj plivačkoj karijeri. Poradi njih ne bi valjalo da klub prestane s aktivnošću.

● Kakva su saznanja u svezi s problemima na grijanju baze na »Solarisu«? Jednake posljedice trpi i VK »Solaris«. Idete li u zajedničku akciju?

— Osnovni problem PK »Šibenik« i VK »Solaris« je identičan. Mi samo želimo osnovne preduvjete za nesmetan rad, a oni znače osiguravanje tople vode u postojećem bazenu u »Solarisu« u trajanju od 8 mjeseci, listopad — svibanj. Nažalost, naša društveno-politička zajednica nikako da dogovori s HTP »Solaris« način (pretpostavljam iznos) financiranja troškova grijanja vode. Ova su dva kluba zaista nemoćna i resorni organ općine zadužen za poslove športa sugerira nam »dopis općinskoj vladi« u formi svojevrsnog apela. I to smo uradili. Vaterpolski i plivački klub bez ikakve su vrijednosti imovine, bez naslijeđenih stranih ili jakih domaćih sponzora. Stoga nam zaista preostaje samo apel. Nabrajati momčadske uspjehe svih selekcija VK »Solaris« dugo bi trajalo, a vratiti sjećanje četiri godine unazad znači zabilježiti »mrtve trke« seniorskog prvenstva bivše države upravo između VK »Solaris« i beogradskog ligaša. Jednako tako ni PK »Šibeniku« se ne može osporiti sustavan rad što ima za posljedicu okupljanje i športski odgoj velikog broja djece, odnosno stvaranje mnogih državnih prvaka. Samo neupućeni i nedobronamjerni mogu imati primjedbe na rad naših »vodenih« klubova i njihove rezultate, te zaustaviti kontinuitet njihovih športskih dometa.

● Kompleks plivačkih bazena u Poljudu zaista je impozantan, što zasigurno znači i podjednaku organizaciju rada. Bez namjere ikakvih usporedbi, znate li na koji su način Splitsani riješili svoje probleme?

N. Živković i A. Pražen

— Oni imaju probleme od kojih manje boli glava: kako osigurati najkvalitetnije pripreme svojim evidentnim olimpijcima i sudionicima juniorskog prvenstva Europe. Garantiram da nema ni Vučetića niti Petričevića bez kontinuiranog rada tijekom cijele godine, a to znači zimski bazen. Tamo je »naš« problem relativno jednostavno riješen jer je kompleks bazena »Poljud« u vlasništvu općine Split, te se o gospodarenju brine Savez športova. Vrijeme korištenja bazena je od 6 do 22 sata, u punom je kapacitetu, što i nama može biti ilustrativan podatak. Temperatura vode je u ovo doba godine stalna i iznosi primjerenih 27°C. Naša djeca ne pamte ovakvu temperaturu vode i kažu mi da je vrijedilo, ako ništa drugo, »okupati« se u toploj vodi!

● Ponešto smo naučili o predstojećem plivačkom nadmetanju šibenskih školaraca. Kako teku pripreme za prvenstvo?

— Prvobitna zamisao o organiziranju prvenstva osnovnih škola općine Šibenik u plivanju izmijenjena je u osmišljen program plivačkog prvenstva tzv. gradskih osnovnih škola. Razlozi su bili tehničke prirode: nemogućnost da natjecanje bude održano na općinskoj razini. Očekujemo nastup 190 djece i odmah valja spomenuti dvije osnovne zadaće. Jedna je ponovno uvođenje (ovog) atraktivnog i nadasve zdravog športa na velika vrata u sve osnovne škole, a druga znači (našu) neskrivenu želju da upravo među tom djecom odaberemo ponajbolje, dvadesetak novih članova našeg kluba. Organizacijski odbor sačinio je Pravilnik prvenstva i odredio termin, 30. svibnja 1992., upravo na Dan državnosti Republike Hrvatske. Osnovci su već trebali početkom travnja početi s treninzima, a sada cjelokupan projekt pomalo dolazi u pitanje. Organizator prvenstva, PK »Šibenik«, uvijek iznova drži da će se ipak pronaći rješenje, jer samo na taj način klub može ispuniti preuzetu društvenu obavezu. Odrednice našeg rada nisu tajnovite »što bliže plivaštvu, to su nam djeca i omladina korak dalje od dobro poznatih pošasti (poroka) i zala današnjice. Ne zaboravimo pri tome da obično sve počinje prvom, bezazleno zapaljenom, cigaretom.«

● Poznato je da osnovu rada svakog športskog kluba čini dobra klupska uprava. Nedavno ste održali izvanrednu sjednicu Skupštine kluba i naznačili nove smjernice rada. Što očekujete u skorajšnjoj budućnosti?

— Klupska uprava je »osvježena« novim ljudima koji će nastojati osigurati potrebne uvjete za normalan rad, gdje pritom ne mislimo na problem grijanja vode u zimskom bazenu. Valja, naime, spremno dočekati izmjene Zakona o športu, a novi način financiranja športskih kolektiva, mnoge će zateći nespremnim, osobito »male« klubove. Stoga i jest procjena nove uprave da se više od dvije trećine potrebnih financijskih sredstava ostvari vlastitim radom, a tek jedan dio uz pomoć Saveza športova za tzv. redovitu, programsku djelatnost. Ugovori o pokroviteljstvu zaključeni s nekim radnim organizacijama samo su početak naše »agresivnije« prisutnosti na ovom prostoru. Sljedeći korak je isključivo vlastiti rad, koje preduvjete kanimo realizirati u suradnji s našom društveno-političkom zajednicom. Ljetni bazen u Cnici, uz stanovit investicijski zahvat, bit će osnova posvemašnje aktivnosti.

● Vratimo se početku razgovora. Na koji ste način osobno doživjeli iznenađen i neočekivan uspjeh svojih natjecatelja na »Mitingu Split 92«?

— Zaista izuzetno. Nimalo kurtoazne pohvale splitskih i zagrebačkih kolega, da među našim natjecateljima »ima štofa«, laska i ohrabruje. Oni jednostavno ne vjeruju da smo u razdoblju srpanj 1991. — travanj 1992. godine, održali svega 9 treninga u bazenu (!?) i ostvarili zavidne rezultate. Sada priznajem da je ipak vrijedilo održati djecu na okupu suhim treningom. Učinkovitost se pokazao i prijevoz djece na trening u Split uoči »Mitinga«, gdje nam je splitski POŠK osigurao korištenje svojih staza i gdje su plivači ipak dnevno otplivali oko 3500 metara.

Gotovo sam uvjeren da PK »Šibenik« uvijek iznova može stvoriti solidnu momčad, koja će se uspješno, bez kompleksa, moći nositi sa plivačkim klubovima (iz) većih i razvijenijih gradskih središta u Republici Hrvatskoj.

M.Š.

HTP »RIVIJERA«, p.o.
Ul. V. Nazora br. 53
59000 ŠIBENIK

JAVNO NADMETANJE

Za davanje u zakup objekata i korištenje prava za obavljanje djelatnosti prikupljanjem pismenih ponuda za 1992. godinu

OBJEKT	Najniža početna cijena dinarska protuvrijednost DEM
1. Iznajmljivanje teniskih terena, igrališta u hotelu »Imperijal« Vodice, komada 5 — pojedinačno po jednom igralištu	500
2. Bife »Vila Makale« Zlarin	1000
3. Kafe-bar »Centar« kupalište »Jadrija«	1000
4. Kafe-bar »Plaža« kupalište »Jadrija«	1000
5. Kafe-bar »Rivijera« kupalište »Jadrija«	1500
6. Sportski centar hotela »Miran« Pirovac	1000

Rok za prijavu je 8 dana, računajući od dana objave u novinama. Pravo nadmetanja imaju sve pravne i fizičke osobe. Razgledavanje objekata je moguće svaki dan. Odnosi između HTP »Rivijera«, p.o. Šibenik, Ul. V. Nazora 53, i zakupoprimca uredit će se posebnim ugovorom. Najpovoljniji ponuđač je dužan uplatiti ponudenu i dogovorenu cijenu poslije potpisa ugovora. Pismene ponude se dostavljaju u zatvorenoj omotnici s naznakom »za natječaj«. Detaljne i bliže informacije na telefon 28-133, HTP »Rivijera«, p.o. Šibenik.

DP »DALMAGARANT«
ŠIBENIK

Radi utvrđivanja interesa u procesu pretvorbe DP »Dalmagarant« Šibenik, a u skladu sa Zakonom o pretvorbi društvenih poduzeća pozivamo:

1. Umirovljenike i prije zaposlene radnike DP »Dalmagarant« Šibenik, da prijave namjeru kupnje dionica, odnosno udjela u poduzeću uz ove pogodnosti:

- 20 posto osnovnog popusta
- 1 posto dodatnog popusta za svaku godinu ukupnog radnog staža
- mogućnost obročne uplate (do 5 godina)

Želite li sudjelovati u pretvorbi i steći pravo vlasništva, molimo vas da se u roku 8 dana javite u upravu poduzeća »Dalmagarant« Šibenik, Bilice bb.

MALI OGLASI

TELEFON: 25-606

PRODAJEM vinograd u Donjem polju. Javiti se na telefon 37-857. (2436)

PRODAJEM osobni automobil marke »Nissan sany GTI 1.8«, godina proizvodnje 1989, III mijenjam za teretno vozilo. Sve informacije na telefon 29-957 od 7 do 20 sati svakog dana. (2437)

PRODAJEM tri video kazete I, II i III dio »Istorija«, motociklizam. Javiti se na telefon 22-057. (2437)

PRODAJEM parcelu površine 500 četvornih metara u Bilicama udaljeno 200 metara od spomenika i zemljište površine 12.000 četvornih metara uz Bosu s lijeve strane po povoljnoj cijeni. Javiti se na telefon: 36-924 ili na adresu: Luka Gatar, Stjepana Radića 46/VI, Šibenik. (2439)

IZNAJMLJUJEM komforan stan, mogućnost korištenja vrta i dvorišta. Informacije na telefon 23-406 od 12 do 16 sati osim nedjelje. (2440)

PRODAJEM se kuća u centru Šibenika s garažom i dvorištem u Težackoj ulici, broj 43. Javiti se na telefon 28-201. (2441)

PRODAJEM se »Renault« 4, godina proizvodnje 1977, motor nov. Javiti se na telefon 29-230. (2442)

IZNAJMLJUJEM poslovni prostor, površine 40 četvornih metara i prodajem stalažu za samoposlugu. Telefon 32-584. (2443)

HITNO prodajem drveni brod tip »Korčulanka« dug 5,50 m, kabina s dva ležaja i natkabina, motor »Fari-man« 6 KS s kopcom. Informacije na telefon 37-272. (2444)

IZNAJMLJUJEM garažu u centru grada. Informacije na telefon 37-000. (2445)

IZGUBLJEN crni pas sa bijelim prsim i šapama, visina 50 cm, odaziva se na ime Đoni. Nalazniku 1000 DEM. Javiti se na telefon 32-371. (2446)

STANARSKA PRAVA: »Naš dom« agencija za posredovanje u prometu otkupljuje stanarska prava, pruža stručnu pomoć pri otkupu stanova te posreduje kod prodaje, kupnje i iznajmljivanja stanova, kuća, poslovnih prostora i drugih nekretnosti. Informacije na telefon 35-118 (radnim danom od 16 do 19 sati) i na telefon 36-061 (radnim danom od 9 do 13 i od 16 do 19 sati).

ZAGREB-ŠIBENIK: mijenjam privatni stan 45 m² kod velesajma peti kat. Moguće i druge kombinacije. Telefon 27-780 od 15 sati. (2447)

PRODAJEM se automobil »Lada 1200« u dobrom stanju ili mijenjam za »Is-tranku«. Cijena povoljna. Telefon 50-522. (2448)

PRODAJEM šivači stroj »Višnja-Bagat«. Javiti se na telefon 24-552. (2449)

TUŽNO SJEĆANJE

NIKICA ŠKERLEP

16. IV. 1984. — 16. IV. 1992.

S ljubavlju i tugom
Tvoji najmiliji.

TUŽNO SJEĆANJE

na našu dobru suprugu, majku,
baku, svekrvu i punicu

MILENU STOŠIĆ

rođ. Pulić
19. IV. 1979. — 19. IV. 1992.

Trinaest je godina neumitno prošlo otkako te više nema. Ipak ti si uvijek s nama u našim srcima. Ožalošćene obitelji Stošić i Copic

ETNOGRAFSKI MUZEJ U ŠIBENIKU - PROJEKT ZA DEVEDESETE

Retorika rata i korjenitih promjena o kojima svjedočimo i uzimamo udjela prema baštini, kulturi i potiče dvojaka opažanja: konstataciju značaja svih onih različitih značajki kojima smo se, nakon polustoljetnog razdoblja, opet predstavili, kao i naputak ka važnosti čuvanja i tumačenja tih brojnih kulturnih odrednica čijim smo trajanjima, što uzgred a što predumišljajem, gdje i sami stavljali točku. Onima koji su skloni zbivanja poimati i u dugotrajnijim događajnicama jasno je i da se premise na kojima se temelji održavanje i baratanje baštinom nalaze u danima ponovnog promišljanja, nakon kojih će kulturni modusi, kao i u mnogočemu drugome, biti nanovo ustaljeni. I u ovom se gradu nalazimo na toj točki, s namjeranim zahvatima (popravci

šteta, preuređenje franjevačkog samostana) i pojavom pristupnih prostora (bivša armijska zdanja) na jednoj strani, i najnezaobilaznijim potrebama u kulturi na drugoj (galerija, arhiv, etnografski postav, prirodoslovna zbirka, javna čitaonica, područni spomenici i cjeline). Umješnost rješavanja ovih pitanja bit će i djelo po kojem će našu dolasnost vremenu suditi nadolazeći naraštaji.

Naslijeđe šibenskog narodopisja

Sami iskonni hrvatske književnosti ujedno sadrže i prve nama zanimljive narodnosne bilješke. Koncem XV. st. Juraj Šižgorić piše svoj znameniti spis o šibenskom kraju i njegovim stanovnicima, čija tumačenja o podrijetlu u najnovije doba

Kušnje na koje nailazi ocrtaivanje kulturnih obrisa našega gradskog središta

zaokupljaju najmirnodavnu pozornost (po riječima akademika Radoslava Katičića iz 1991. godine, sadašnja razmišljanja su »nešto kao Šižgorićovo shvaćanje po kojem se doseljenje ne isključuje, ali smatra pobočnim događajem koji nije bitan za identitet«). Šižgorićeve opaske o poslovičama, raznovrsnim pučkim pjesmama i običajima dio su tadašnjeg motrišta na kulturu svoje zajednice, gdje se pučka jednostavnost asocira čistoći antičkih uzora. Da je riječ o duhovnoj klimi koju je u onodobnoj Evropi čutio i Šibenik, svjedoči i opus drugog čuvenog šibenčanina XV. st., kipara i arhitekta Jurja Dalmatinca, pa među inim djelima ukažimo pažnju na pose na detalj Arnirove grobnice iz Kaštel-Lukšića. Naime, nad lik pokojnog splitskog biskupa on smješta ženu nesumnjivo naricateljske gesturalne, tako da se prizoru ne može a ne pridružiti Šižgorićev opis upečatljivosti mjesnih tužbalica, kakav će biti ispisani četrdesetak godina potom.

Prijemčivost za ove i druge folklorne motive našeg kraja iskazivali su u svojim spisima i brojni idući namjernici i zanimatelji. Među domaćim ljudima u novijem vremenu više smo saznali zahvaljujući zapisima i tumačenjima Vladimira Ardičevića, Antuna Carića, Krste Stosića, Ive Furčića, Andrije Tambače, Josipa Jakovljevića i Šime Županovića, da spomenemo tek nepropustivije. Poseban su mar pokazali sakupljači predmeta etnografske baštine. Naporima Frane Dujmovića prve se muzej-

NARICANJE NAD POKOJNIKOM: »U žalosti pri sprovodu žene glasno izriču naricaljke, koje diraju i potiču na plač i ljude tvrda srca...« — Podudarnost dojmivoga folklornog motiva u djelima dva petnaestostoljetna šibenčanina i imenjaka, Šižgorića i Matejeva-Dalmatinca, u četrdesetogodišnjem razmaku

ISKUSTVO PROVEDBE: ROSSINI

Pri sastavljanju smještajnih kulturnih smjernica iskustvo prostora u palači Rossini osigurava otrežnjavajući učinak. Ta gotička palača s romantičnim elementima u svojem najstarijem dijelu (osjećanja radi, u njenom prizemnom kutu smješteno je Filatelističko društvo) svojim je drugim i trećim katom dva desetljeća vlasništvo Muzeja grada. Rabi se kao depo do propadanja krovništva, kada (1986.) nastupaju petomjesečni radovi na njegovoj popravci. Namjeravano privođenje radnoj i izložbenoj svrsi trećeg kata palače otežano je uklanjanjem pregradnih zidova osim nosivog, i pripadnih instalacija. U nedostatku daljnjih sredstava prostor ostaje u ovom stanju, dok je drugi kat depo za to veći broj predmeta. Do katova se stiže drvenim stepeništem koje već samo za sebe iziskuje obnovu. Prednost za smještanje izložbenih sadržaja predstavlja ambijent jednog od najstarijih gradskih stambenih zdanja, dok je ograničenost na katove otežica za pristupanje posjetilaca.

(Snimio: V. Polić)

ske akvizicije osiguravaju 1946. godine, a ovom zadaćom nastavljaju povjesničarka umjetnosti Ksenija Kalauz i etnološkinja A. Bećir, čijom je suradnjom početkom sedamdesetih godina prikupljeno više cjelovitih nošnji puka šibenskoga kraja. U samim devedesetim godinama, dolaskom kustosa za potrebe novoustanovljenog odjela etnografije, Muzej obraća više pažnje lociranju i pribavljanju ne samo tekstilnih predmeta ovog vida baštine.

Muzej u nastajanju

Ovdašnja etnografska baština muzejski je zorno bila prisutna tek naznakama unutar stalnog postava gradskog muzeja. Male područne zbirke, srasle u svojim okolišima, privlačile su pažnju posjetilaca Krapnja, Zlarina i Skradina, a slično bi se moglo zbiti i u Tisnome i na Skradinskom buku. No, o ambijentalnim zbirkama i naklonosti suvremene muzeologije spram ovih zamisli na ovom će mjestu biti riječi drugom prilikom. Pitanje središnje gradske zbirke, koja okuplja gotovo devet stotina pojedinačnih predmeta, od glavnog je značaja za predstavljanje etnografske baštine našeg kraja. Problemi sa pohranjivanjem pribavljenih predmeta nameću, primjerice, nužnost privremenog ostanaka već otkupljenih krosni u kući podrijetla. I drugi veliki predmeti, kakvi se mogu primjereno postaviti tek u samostojnom postavu posvećenom predajnom načinu života na ovim širinama, poput rala, nailaze na poteškoće pri smještaju.

Etnografske muzealije, one koje po iskustvima kustosa izazivaju najneposrednije reakcije i prisjećanja posjetitelja, zasigurno će naći svoje mjesto u odsječku bilo kako koncipiranog stalnog muzejskog postava. Međutim, pun muzeološki učinak postigao bi se tek samostojnom postavom, prilagođenom i gostovanjima povremenih, unutar koje bi se dalo rekonstruirati životne i radne okoliše u karakterističnim sredinama ovog kraja. Da li bi rado poučili svoju djecu, ili osvježili talijanskog prijetalja posjetom izloženoj zbirci koja u istom prostoru donosi unutrašnjost pučkih kuća naših otoka, priobalja, zaleda i samih gradskih četvrti, pribore i postupke uvriježenih mjesnih zanata, i lica i značenja navada vezanih uz kalendarski slijed, i događaje u životu pojedinca? Upotrebom suvremenih nosilaca zvuka i slike izložbeni se plošnost oko tako predstavljivih tema može razvesti do mjere koja takvom prostoru osigurava rado i prijatno pohode. Slikovitost građe i moguć izbor tradicijskih motiva pogodnih za suvenirno repliciranje zalogom su predmetne izdašnosti.

U šibenskom Etnografskom muzeju, sastavnicom složenog gradskog muzeja, zasigurno bi se imalo što izložiti. Ritam prikupljanja nove građe, i to one kakva se ne da pohraniti u ormarima, protječe vrijeme čini zagovornikom ove zamisli. Uskrsila priklonjenost narodopisnoj razlikovnosti dobila bi, pak, najpristalije opredmećenje.

Jadran KALE

PISMO IZ MURTERA

KORNATI - NAŠ POSJED I NAŠE VLASNIŠTVO

Kornati i sav njegov posjed pripadaju privatnim osobama tj. obiteljima mjesta Murtera, Betine, Sali i Zaglavlja na DUGOM OTOKU.

Omjer vlasništva u postocima iznosi:
1. Obitelji iz Murtera 90 posto
2. Obitelji iz Betine 5 posto
3. Obitelji iz Sali i Zaglavlja 5 posto.
Dokaz o ovim tvrdnjama je kupoprodajni ugovor između prijašnjih vlasnika iz Zadra i novih vlasnika koji su kupovinom 1896. godine došli u potpuno vlasništvo posjeda pa su kao takvi i zavedeni u sudske i katastarske knjige.

Kako za vremena prvih vlasnika tako i ovih drugih »novih« sinonim djelatnosti i egzistencija života bilo je stočarstvo. Dolaskom novih vlasnika tj. Murterina, Betinjana, Saljana i Zaglavljana pojavljuju se nova grana (vid) djelatnosti koja ne malo mijenja način i uvjete života. Maslinarstvo kao glavna i druge poljodjelske kulture koje kako obogaćuju standard života tako zahtijevaju veći i mukotrpniji rad novih vlasnika, žitelja Kornatskog otočja.

Dolaskom u posjed tog prostora trebalo je kao prvo sagraditi pristanište (rive) za svoje brodove, ograditi svoj vlastiti pašnjak kamenim zidom koji su u većini dugi i po nekoliko kilometara. Trebalo je sagraditi kuću za stanovanje paralelno s time kao najmukotrpniji rad i posao krčiti kameno tlo da bi se došlo do škrte zemlje za sadnju maslina, smokava i nešto manje drugog voća.

Računa se da na Kornatima i njegovim otocima ima oko pola milijuna stabla maslina (plus druge kulture) i voćke.

S tim ukratko spomenutim brojkama ne želimo pokazati nikakav statistički podatak o tom imanju već ukazati na nešto što je davno prije postanka socijalističko-komunističkih i boljševičkih skorogovika: Kornati su bili i ostat će privatno vlasništvo mukom stečeni, krvavim znojem iskrčeni i maslinicima zasadeni. Dolaskom novog društvenog i političkog ustroja države Hrvatske mislio sam i bio uvjeren da je došlo vrijeme da čemo demokratskim sustavom koji gradimo, biti napokon gospodari svoji na svome. Međutim, snovi samo puki snovi, komunisti se ponovo rade. Naša nova država govori ili glumi da od sada poznaje samo dvije vrste vlasništva, državno-svoje i privatno vlasništvo, moje. Ja bih još dodao svoje mišljenje o vlasništvu: postoji još jedno, a to je vlasništvo komunističkih direktora, koje se očituje u sada svem znanom Zakonu o pretvorbi društvene imovine. Kornati to nisu. Nikad neće doći do pretvorbe društvenog dobra poduzeća dok su po komunizmu izabrani direktori na vlasti u tim i takvim poduzećima.

Na predizbornim skupovima i potom dolaskom na »vlast« nove demokracije bilo je obećanje nema revanšizma, nova vlast je to obećanje i ispunila (pogreška) što su komunisti dobro i pametno iskoristili. Takvim perfidnim igrama i podmetanjima, htjeli mi to ili ne, nismo došli. Mislim na novu vlast.

Hrvatski Državni Sabor i Hrvatska Vlada proglašavaju privatno Kornatsko otočje i posjede na njemu javnim poduzećem da se vlasnike tog posjeda nikako

ni u čemu ne pita. Opet komunističko podmetanje.

Direktor i šefovi (ima ih 4) N.P. Kornati svi mahom propali komunisti nemaju ni kamen na kamenu, ni ovcu, maslinu ni smokvu, pogotovu nemaju svoj dom u tom kraju. Jedino što imaju to je žed za otimanjem tuđeg. Komunistička prevara.

Vi, direktore i šefovi, zarađujete vrlo dobre plaće u N.P. Kornati, tj. na našem posjedu, dok mi vlasnici radi toga što je to naša zemlja još uvijek po socijalističkom zakonu koji ste vi komunisti izglasali ne možemo primati niti dječji doplatak, a kamoli bilo kakvu naknadu za korištenje i devastaciju našeg imanja kojim se koriste i devastiraju ga nekontrolirani gosti Nacionalnog parka. Vi, gospodo upravnici N.P. vrlo dobro znate gdje je moj posjed. Kad već znate gdje je i da pripada mojoj obitelji znajte i ovo da vam je od danas zabranjen dolazak i boravak na mom imanju kao službenim, za što vas ne priznam, i kao privatnim osobama. Za kršenje ovog mog ustavom stečenog prava snosit ćete sve zakonske, materijalne i moralne posljedice.

Vama, drugim radnicima u N.P. Kornati, ima vas i vlasnika u Kornatima, da jem na slobodu da razmislite i odlučite o sudbini našeg posjeda. Nemojte se zadovoljavati samo jednim običnim radnim mjestom i neakvom prividnom obećanom plaćom. Poručujem vama radnicima da samo zbacivanjem propalih komunista s njihovih položaja možemo ići naprijed, graditi boljitak za sve nas i za boljitak drage nam domovine Hrvatske.

Obitelj vlasnika u Kornatima
Drago SKRČIĆ

SASTAV: M.M.	NAŠA ČESTITKA	ŽLJEZ UREZAN U DASC	HIDRO-CENTRALA U DALMA-CIJI	E.NJ.	DUŠIK	KOI RIJEČNOG BOGA INAH	NAKNA ZA ODRŽAVANJE PROMET-NICA	POKRST ZBLIŠ. KATOLIČ. KIR CRKAVA
SLAVEN-SKE BOGINJE SUDBINE	S							
ŠILJASTI VRH BRDA	R				ENO, ODJEK HEKTAR			
GRČKI BOG VJETRA	E			PINSKI SKLJAŠ, HEIKKI METAR				
OSJEĆAJ STRAHA	T					T.M.		
ARAK	A	DRVENA POSUDA ZA MIJEŠANJE KRUHA				LATINSKI DVOGLAS-NIK		
NOMEN NESICIO	N					RAČUN		
USKLIK NEGODO-VANJA	U					RIMSKI BROJ DVA		
S.Č.	S					N.Z.		
KILO-VOLT	K		FRANC. PJEŠNIK, FELIX	PRITOK NERET-VE	KEMIJSKI ELEMENT (U)	A.A. KONZER-VATIVCI U ENGLIS.		
VOJAK	R					RIMSKA BROJKA 1000		
SUMPOR	S	VRSTA RAKA TITAN				VRSTA ČAMCA		POKAZNA ZAMJE-NICA
		RIJEČKI BISKUP, ANTON						
UKRAŠENO USKRŠNJE JAJE								